

PROVEDBA EKOLOŠKOG OZNAČAVANJA UGOSTITELJSKIH SMJEŠTAJNIH OBJEKATA TVRTKE HRVATSKE ŠUME D.O.O.

Benko, Dijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:127417>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

DIJANA BENKO

PROVEDBA EKOLOŠKOG OZNAČAVANJA
UGOSTITELJSKIH SMJEŠTAJNIH OBJEKATA TVRTKE
HRVATSKE ŠUME D.O.O.

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, listopad 2023.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

DIJANA BENKO

PROVEDBA EKOLOŠKOG OZNAČAVANJA
UGOSTITELJSKIH SMJEŠTAJNIH OBJEKATA TVRTKE
HRVATSKE ŠUME D.O.O.

ZAVRŠNI RAD

Mentor : dr.sc. Draženka Birkić

Matični broj studenta : 0248015152

Karlovac, listopad 2023.

ZAHVALA

Željela bih se zahvaliti svima koji su pomogli u nastanku ovog završnog rada, ali i na različite načine oblikovali moj život proteklih godina. Napokon, kada je cijeli ovaj „posao“ završen, riječi zahvale zvuče mi prazno u usporedbi s onim što osjećam. Nadam se, da ću vam svima, svoju potpunu zahvalnost izraziti u godinama koje slijede.

Zahvalnost za izradu ovog rada ali i za moj cjelokupni profesionalni razvoj, dugujem svojoj mentorici prof.dr.sc. Draženki Birkić. Zahvalna sam joj jer mi je pokazala da mogu više i dalje od svojih do tada mi znanih granica. Bila mi je čast učiti od nje.

Hvala mojim roditeljima i braći, posebno tati na moralnoj podršci, pomoći i razumijevanju, hvala što ste bili uz mene, usprkos tome što sam vas često zapostavljala zbog studiranja. Hvala svim radnim kolegama i prijateljima bez kojih studij ne bi prošao tako zabavno. Naposljetku, najveću zahvalnost ipak dugujem svom mužu Dejanu bez čije podrške i ljubavi nijedan moj uspjeh, pa tako ni ovaj, ne bi bio moguć niti potpun. Hvala ti što si me natjerao na ovo.

Hvala našim klicima Dei i Leonu koji su najbolje iskusili sve muke mog profesionalnog razvoja. Hvala vam što ste me uvijek podržavali i vjerovali u mene. Bez vas ne bi bilo ovog rada, niti bilo kojeg mog uspjeha. Hvala na strpljivom podnošenju, ohrabrenju koje ste mi pružali kad bih posustala i radovanju svakom mom uspjehu. Ovo je za vas.

Dijana

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	1
2. EKOLOŠKO OZNAČAVANJE U TURISTIČKOJ SMJEŠTAJNOJ INDUSTRIJI	2
2.1. Turizam i okoliš.....	2
2.1.1. Preventivno djelovanje na utjecaj turizma s ciljem zaštite šumskih ekosustava..	7
2.2. Ekološko označavanje u turističkoj smještajnoj industriji	8
2.3. Prikaz najznačajnijih ekoloških oznaka u području turizma i ugostiteljstva.....	10
2.3.1. Međunarodne ekološke oznake	10
2.3.1.1. EU Ecolabel	10
2.3.1.2. EMAS	11
2.3.1.3. Green Globe.....	13
2.3.1.4. Green Key	14
2.3.2. Nacionalne ekološke oznake	15
2.3.2.1. Prijatelj okoliša	15
2.3.3. Regionalne ekološke oznake	16
2.3.3.1. Eco Domus.....	16
2.3.3.2. Dalmatia Green.....	18
3. EKOLOŠKA OZNAKA ZELENI KLJUČ	19
3.1. Povijesni razvoj ekološke oznake Zeleni ključ.....	19
3.2. Program ekološke oznake Zeleni ključ.....	22

3.3. Smjernice ekološke oznake Zeleni ključ	23
4. UGOSTITELJSKO TURISTIČKA PONUDA TVRTKE HRVATSKE ŠUME D.O.O.	34
4.1. Općenito o tvrtki	35
4.2. Ugostiteljsko turistička ponuda tvrtke	35
4.3. Ugostiteljski objekti za smještaj	36
4.3.1. Lovački dom Muljava.....	37
4.3.2. Lovački dom Kunjevci	38
4.3.3. Lovački dom Zlatna greda.....	39
4.3.4. Planinarski dom Jankovac	39
4.3.5. Lovački pansion Peski.....	40
4.3.6. Pansion Lovački Delnice	41
5. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.	41
5.1. Metodologija istraživanja	42
5.2. Rezultati istraživanja	42
5.2.1. Upravljanje okolišem.....	43
5.2.2. Suradnja osoblja	43
5.2.3. Informacije za goste	47
5.2.4. Opskrba vodom	49
5.2.5. Pranje i čišćenje.....	53
5.2.6. Otpad	55
5.2.7. Energija.....	58
5.2.8. Hrana i piće.....	61
5.2.9. Zelene površine	64
5.2.10. Društveno odgovorno poslovanje.....	65

5.2.11. Administracija	66
5.2.12. Dokumenti	68
5.2.13. Stavovi ispitanika	69
6. ZAKLJUČAK.	74
LITERATURA.....	75
POPIS TABLICA.....	77
POPIS ILUSTRACIJA.....	78
POPIS GRAFIKONA.	78
PRILOG – Anketni upitnik	

SAŽETAK

Osnovna djelatnost tvrtke Hrvatske šume d.o.o. je gospodarenje šumama i šumskim zemljištem, 89% prihoda ostvaruje se sječom i prodajom drvnih sortimenata. No, sve više važnosti dobivaju i neke druge djelatnosti povezane sa šumarstvom poput lovstva, rekreativnih aktivnosti a samim time razvijaju se i ugostiteljstvo i turizam. Odgovornost prema prirodi i okolišu danas je jedan od ključnih elemenata djelovanja odgovornih kompanija.

Ekološke oznake su važan instrument promicanja politike održivog razvoja turizma i ugostiteljstva, čijom se implementacijom nastoji smanjiti negativan otisak proizvoda i usluga na okoliš, zdravlje, klimu i prirodna dobra te poticati društveno odgovorno poslovanje i održive stilove života. Predstavljaju dobrovoljne instrumente zaštite okoliša pomoću kojih poslovni subjekti dokazuju da poštuju visoke standarde zaštite okoliša tijekom životnog ciklusa proizvoda i pruženih usluga.

Ekološka oznaka je program certificiranja ugostiteljskih smještajnih objekata sa svrhom povećanja ekološke osviještenosti vlasnika, osoblja i posjetitelja o potrebi zaštite okoliša i promicanja održivog razvoja. U ovom radu analizirat će se mogućnosti implementacije ekološke oznake u ugostiteljske objekte za smještaj u vlasništvu tvrtke Hrvatske šume d.o.o..

Istražiti će se stavovi voditelja ugostiteljskih objekata i mogućnosti provedbe ekološkog označavanja kao jednog od važnih elemenata u ugostiteljskom poslovanju navedene tvrtke.

Ključne riječi: turizam, ugostiteljstvo, ekološko označavanje, ekološke oznake, ugostiteljski objekti za smještaj, Hrvatske šume, Zeleni ključ

SUMMARY

The main activity of the company Hrvatske šume d.o.o. is the management of forests and forest land, 89% of income is generated by felling and selling wood assortments. However, some other activities related to forestry, such as hunting, recreational activities, are gaining more and more importance, and thus catering and tourism are also developing. Today, responsibility towards nature and the environment is one of the key elements of the activities of responsible companies.

Ecological labels are an important instrument for promoting the policy of sustainable development of tourism and hospitality, the implementation of which aims to reduce the

negative impact of products and services on the environment, health, climate and natural resources, and to encourage socially responsible business and sustainable lifestyles. They represent voluntary instruments of environmental protection by means of which business entities prove that they respect high standards of environmental protection during the life cycle of products and services provided.

The ecological label is a program for the certification of catering accommodation facilities with the purpose of increasing the ecological awareness of owners, staff and visitors about the need to protect the environment and promote sustainable development. This paper will analyze the possibilities of implementing an ecological label in accommodation facilities owned by Hrvatske šume d.o.o.

The attitudes of managers of catering facilities and the possibility of implementing ecological labeling as one of the important elements in the catering business of the mentioned company will be investigated.

Key words: tourism, catering, ecological labeling, ecological labels, catering facilities for accommodation, Croatian forests, green key

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je istražiti teoretske postavke ekološkog označavanja ugostiteljskih objekata uslijed utjecaja turizma na okoliš, a cilj rada je istražiti mogućnosti primjene ekološkog označavanja u ugostiteljsko smještajnim objektima u vlasništvu tvrtke Hrvatske šume d.o.o.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za izradu ovog završnog rada korišteni su različiti relevantni izvori podataka, uključujući stručnu i znanstvenu literaturu, javne publikacije te relevantne internetske stranice. U ovom radu provedeno je primarno i sekundarno istraživanje. Sekundarno istraživanje provedeno je desk metodom, tj. istraživanjem za stolom. Prikupljeni podaci obrađeni su metodom analize, sinteze, indukcije, dedukcije, metodom klasifikacije i deskripcije. Za primarno istraživanje, za prikupljanje podataka, napravljen je anketni upitnik kojeg je autorica ovog rada distribuirala online, putem *Google Forms* platforme. Anketni upitnik strukturiran je na način da se istraži trenutno stanje po pitanju mogućnosti provedbe ekološkog označavanja ugostiteljsko smještajnih objekata tvrtke Hrvatske šume d.o.o. i stavovi voditelja ugostiteljskih objekata o mogućnostima provedbe ekološkog označavanja u ugostiteljskim objektima navedene tvrtke. Prikupljeni podaci analizirani su deskriptivnim statističkim metodama.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od šest međusobno povezanih poglavlja. Na početku rada u uvodu, završni rad je raščlanjen na predmet i cilj rada, izvore podataka, metode prikupljanja te sadržaj i strukturu rada. Druga se cjelina odnosi na ekološko označavanje u ugostiteljsko-smještajnoj industriji s posebnim osvrtom na utjecaj turizma na prirodu i okoliš te na ekološke oznake u svijetu i Hrvatskoj. Treća cjelina odnosi se na povijest, razvoj, odrednice i primjenu međunarodne ekološke oznake *Zeleni ključ*. Četvrta cjelina odnosi se na predstavljanje tvrtke Hrvatske šume s posebnim osvrtom na ugostiteljsko smještajne objekte i ugostiteljsko turističku ponudu kojom ta tvrtka raspolaže. Peto poglavlje odnosi se na metodologiju i rezultate provedenog istraživanja. Rad završava zaključkom, popisom korištene literature, popisom ilustracija i popisom tablica. Također, u prilogu ovom radu nalazi se i anketni upitnik na temelju kojeg je rađeno istraživanje.

2. EKOLOŠKO OZNAČAVANJE U TURISTIČKOJ SMJEŠTAJNOJ INDUSTRIJI

2.1. Turizam i okoliš

Turizam je postao važna gospodarska grana koja pridonosi ekonomskom razvoju mnogih zemalja diljem svijeta pa tako i Republike Hrvatske. Međutim, s rastom turizma povećava se i njegov utjecaj na okoliš, što može dovesti do degradacije ekosustava, uključujući šume.

Razvoj turizma uvijek je vezan uz konkretan prostor čija obilježja i resursi (prirodni i društveni) imaju određenu privlačnost za turiste. Koliko god turizam izgledao prihvatljiv u odnosu na druge djelatnosti, ipak ostavlja sve uočljivije negativne tragove na prostor i na okoliš. Turizam je zaista značajan korisnik prostora, te vrlo ovisan o kvaliteti okoliša i prirodnih ljepota destinacija koje posjećujemo. Međutim, intenzivnim širenjem i razvijanjem turizma u mnogim dijelovima svijeta, mnogi prekrasni predjeli su postali trajno ugroženi. Posebno zabrinjava razvoj turizma u šumskim područjima, gdje postoji povećana osjetljivost ekosustava s naglaskom na očuvanje prirodnih resursa.

Prostor gdje se turističke aktivnosti neposredno odvijaju treba biti kvalitetan i atraktivan. Pri tome ne misli se samo na osobine i kvalitete fizičkog ambijenta kao što su lokalno podneblje, izgled krajolika, bio raznolikost, prirodno stanje okoliša, već i na stanje antropogenih čimbenika ponude poput kulturno povijesnih objekata ili spomenika, razne kulturne ili sportske manifestacije, etnosocijalne priredbe i sl., na čijim se karakteristikama i svojstvima zadovoljavaju sportsko rekreativne i kulturne potrebe turista¹.

Kopneni dio Republike Hrvatske većim dijelom prekriven je šumama. Razna šumska staništa zauzimaju 49,3 %² ukupne površine kopna, stoga je vrlo bitno na koji način i s kojim aktivnostima će se razvijati turizam u tim područjima. Utjecaj turizma na zaštićena šumska staništa iz godine u godinu sve je veći, zbog sve većeg broja turista, ali i turističkih objekata koje posjećuju. Taj utjecaj može biti pozitivan, ali ukoliko se s njime ne upravlja i ako se prepusti stihiji može biti i vrlo negativan po pitanju stanja u okolišu. Turizam i okoliš su u

¹ Bilen., M. : Turizam i okoliš : ekonomsko – geografski pristup izučavanju problematike, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mikrorad d.o.o., 2011.

² <https://www.hrsume.hr/sume/sume-u-hrvatskoj/> (25.06.2023.)

neprestanoj interakciji, povratnoj sprezi, koja je u početku pozitivna, no intenziviranjem razvoja turizma taj odnos po stanje okoliša postaje sve više nepovoljan. Uslijed turističkih aktivnosti, turizma često ima štetan utjecaj na kvantitetu i kvalitetu prirodnih i kulturnih resursa, a pad kvalitete i kvantitete tih resursa ima negativan utjecaj na rast i razvoj turizam ali i na stanje prirodnog okoliša. Nedvojbeno je da turizam u procesu transformacije prostora i stvaranja specifičnih krajolika izaziva čitav niz veoma pozitivnih ekoloških efekata, među kojima su posebno značajni razvijanje ekološke svijesti, obnavljanje i restauracija mnogih kulturno-povijesnih i etnosocijalnih objekata, manifestacija, očuvanje prirodnih resursa. No međutim turizam isto tako generira i negativne ekološke procese u prostoru, pogotovo u uvjetima masovnog turizma kao što su degradacija i banalizacija prostora, onečišćenje prostora, trošenje prostora. Za dugoročni razvoj turizma posebno je važno ne iscrpljivanje prirodnog okoliša, kao primarnog turističkog resursa te očuvanje prirodnih i izgrađenih atraktivnosti kao faktora turističke privlačnosti i dijela turističke ponude. No međutim, dosadašnja iskustva u turizmu pokazala su da se izgradnja turističkih kapaciteta želi što više približiti turističkoj atraktivnosti. Čime su okupirani i ugroženi najatraktivniji prostori i resursi. Konceptijom gradnje na samom resursu, povećana je atraktivnost objekata turističke ponude, ali je umanjena atrakcijska vrijednost prirodnog resursa. S obzirom na to turistička industrija nužno mora čuvati svoj temeljni resurs od saturacije, jer samo na kvalitetnom i zaštićenom prostoru može temeljiti svoj budući održivi gospodarski rast i razvoj.³

³ Birkić, D. (2016) Održivi turistički razvoj priobalne destinacije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija

Tablica 1. Rizici turizma na okoliš

ELEMENT	PRIMJERI RIZIČNOSTI TURISTIČKIH AKTIVNOSTI
Ekosustavi	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruiranje smještaja, centara za posjetioce, infrastruktura i drugih servisa ima direktan utjecaj na okolinu, uklanjanje vegetacije, ometanje životinja, eliminacija staništa, utjecaj na odvod itd. • Divlje prebivalište može biti značajno izmijenjeno (pravci kretanja, područja za lov, područja za razmnožavanje, itd.) od strane svih vrsta turističkog razvoja i upotrebe.
Zemljišta	<ul style="list-style-type: none"> • Zbijanje zemljišta može se pojaviti na određenim dugo korištenim područjima. • Odstranjivanje i erozija zemljišta se također pojavljuju, i mogu se nastaviti i kada ometanje završi.
Vegetacija	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentrirana upotreba oko objekata ima negativne utjecaje na vegetaciju. • Transport može imati direktne negativne utjecaje na okolinu (npr. uništavanje vegetacije, transmisija trava, ometanje životinja). • Učestalost požara može se promijeniti zbog turista i uprave turizma parka.
Voda	<ul style="list-style-type: none"> • Povećana potražnja za svježom vodom. • Odlaganje otpada ili smeća u rijeke, jezera ili oceane. • Ispuštanje ulja i goriva od strane brodova i manjih plovniha objekata. • Vodena plovila na propeler mogu utjecati na određene morske biljke i vrste.
Zrak	<ul style="list-style-type: none"> • Motorna prijevozna sredstva mogu izazvati onečišćenja zbog ispuštanja ispušnih plinova (avioni, vlakovi, brodovi ili automobili).
Divlji život	<ul style="list-style-type: none"> • Lov i ribolov mogu promijeniti dinamiku populacije. • Lovci i ribari mogu tražiti upoznavanje stranih vrsta i povećanu populaciju ciljnih životinja. • Pojavljuju se utjecaji na insekte i male beskičmenjake, zbog transporta • Ometanja posjetilaca mogu se javiti za sve vrste, uključujući one koje ih ne privlače. • Može biti različitih vrsta ometanja: bukom, vizualno ili ponašanjem. • Utjecaji se mogu nastaviti poslije početnog kontakta (npr. prije nego ptice slete ili sisavci nastave s razmnožavanjem ili hranjenjem). • Morski sisavci mogu biti povrijeđeni ili ubijeni od strane brodova ili posjekotina od propelera. • Navikavanje na ljude može izazvati promjenu ponašanja divljih životinja

Izvor: Phillips, A.: Sustainable Tourism in Protected Areas, IUCN, 2002., preuzeto: 05.06.2023.

U tablici 1 su prikazani elementi kao što su: ekosustavi, zemljišta, vegetacija, voda, zrak i divlji život na koje značajno utječu turističke aktivnosti i koliko te turističke aktivnosti zapravo ostavljaju negativan utjecaj na navedene elemente. Također, turističke aktivnosti mogu uzrokovati brojne negativne utjecaje koji su u prirodnom okolišu ovisni o vrsti aktivnosti i broju korisnika aktivnosti te o vremenu trajanja aktivnosti. Kod nekih rekreacijskih aktivnosti pokazalo se kako oštećenja okoliša nastaju i nakon kratkog korištenja istog,⁴ dok se kod drugih aktivnosti, poput kampiranja, negativne posljedice javljaju postepeno.

Istovremeno povećanje potražnje uzrokuje negativne učinke kroz različite aspekte pri čemu se mogu izdvojiti:⁵

- Oblikovanje ilegalnih staza,
- Izgradnja prilaznih cesta,
- Izgradnja turističkih objekata i kampova,
- Korištenje vodenih površina za rekreaciju,
- Rekreacijske staze u planinskim područjima,
- Socijalni utjecaji,
- Ometanje životinja kroz njihovo promatranje i dr.

Brojnost negativnih utjecaja može imati značajan utjecaj na bioraznolikost, posebice ukoliko se na vrijeme ne kompenziraju negativni učinci pozitivnim mjerama. Velik broj čimbenika niže razine može akumulacijom uzrokovati značajne negativne utjecaje na šumska područja.⁶

Turizam u šumskim područjima može imati i niz pozitivnih utjecaja. Tako potencijalne koristi od turizma mogu biti: porast zaposlenja za lokalno stanovništvo, porast dohotka, stimuliranje i diversifikacija lokalne ekonomije, poticanje lokalne proizvodnje, doprinos očuvanju prirodnog i kulturnog nasljeđa, podrška istraživanju i razvoju dobrih ekoloških navika, podrška ekološkoj edukaciji posjetitelja i lokalnog stanovništva itd. Što se tiče ekonomskih koristi, turizam sigurno predstavlja priliku za ekonomski razvoj, ekonomsku diversifikaciju i rast povezanih aktivnosti⁷.

⁴ Marković I. (2015.) Problemi i mogućnosti održivoga upravljanja zaštićenim prirodnim područjima: Primjer Nacionalni park Plitvička jezera; doktorski rad; SVEUČILIŠTE U ZAGREBU PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET GEOGRAFSKI ODSJEK Zagreb (Preuzeto: 05.06.2023.)

⁵ ibid

⁶ ibid

⁷ Vukalović J., (2016.) Izazovi razvoja Ekoturizma, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula

Iako turizam uzrokuje brojne negativne posljedice u šumskim područjima, na mnoge od njih se može utjecati, smanjiti ili zaustaviti ukoliko se racionalno upravlja razvojem turizma na određenom području imajući na umu prirodne karakteristike samog područja i njegove ograničavajuće faktore.

Negativni učinci turizma u šumskim područjima u najvišoj mjeri proizlaze iz nekontroliranih turističkih posjeta i nekontroliranog rasta smještajnih i sportsko rekreativnih prihvatnih kapaciteta, bez da se vodi računa o specifičnostima samog prostora. U turističkoj izgradnji treba se voditi računa da prirodna sredina ima određen kapacitet nosivosti, te da nakon određene granice izgradnje, odnosno zbog prekomjerne izgrađenosti, prekomjernog broja posjetitelja i neadekvatnih turističkih aktivnosti može doći do degradacije prirodne i društvene atrakcijske osnove. U slučajevima nekontroliranog i neplaniranog razvoja turizma javljaju se brojni negativni okolišni i ekološki učinci: onečišćenje vode, onečišćenje zraka, opterećenje bukom, vizualno zagađenje prostora, kreiranje staza, utabanavanje, uznemiravanje životinja, gubitak staništa, te trajna degradacija prostora. Negativan učinak turizma prvenstveno se očituje kroz koncentraciju turista i gradnju turističkih smještajnih kapaciteta te prometne i komunalne infrastrukture. Dakako, ti učinci ovise o vrsti posjete, obliku i vrsti turističkog razvoja, vremenu posjeta, obliku aktivnosti te vrsti zaštićenog područja. Šteta takvog odnosa turizma spram prostora je veća ako se negativne posljedice uoče s vremenskim odmakom. Krajnji cilj turističke industrije u suradnji s lokalnom upravom bi trebao biti voditi stalnu brigu o stanju okoliša, očuvati prostor od saturacije te uspostaviti ekološku ravnotežu i trajno ga zaštititi za turističko korištenje⁸. Lokalna samouprava ima nezamjenjivu ulogu i odgovornost u razvoju turizma na lokalnoj razini, ali postavlja se i pitanje u kojoj mjeri poznaje koncept ekološkog označavanja kojeg bi u suradnji s predstavnicima turističke industrije trebala poticati i kroz dokumente strateškog planiranja.⁹

Turizam u pravilu nije veliki onečišćivač i nije jedini onečišćivač okoliša, osobito ako je praćen odgovarajućom infrastrukturom. No međutim, veliki broj turističkih destinacija neefikasno se nosi s vlastitim problemima zagađenja okoliša poput komunalnih problema zbrinjavanja otpada, otpadnih voda, nekontrolirane potrošnje vode, buke, izgradnje u sivoj zoni

⁸ Bilen., M. : Turizam i okoliš : ekonomsko – geografski pristup izučavanju problematike, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mikrorad d.o.o., 2011.

⁹ Birkić, D., Čubelić Pilića, I., Kljajić Šebrek, J.(2014).; The role of local government in planning of sustainable tourism of coastal destination, 22nd Biennial International Congress, TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2014, Trends in Tourism and Hospitality Management, Original Scientific paper, ISSN 1848-4581, Opatija, 08.-09. May 2014.g

i tome sl. i kad se tome pridodaju izvori onečišćenja koje sa sobom nosi turizam posljedice po okoliš i prostor rapidno se povećavaju. Pri tome nužno je poštivati lokalne prostorne mogućnosti, vodeći pri tome računa da promjene u okolišu budu minimalne, s maksimalnim zahtjevima za ekološku očuvanost i bioraznolikost turističke destinacije. Iako je gospodarski razvoj važan on će biti i uspješan samo ako na ispravan način upravljamo prirodnim resursima. Nužno je prilikom planiranja dati prednost pitanjima zaštite okoliša pred gospodarskim pitanjima.

Jedan od ključnih negativnih učinaka turizma jest koncentracija turista na određenim lokacijama. Povećana prisutnost turista može izazvati prekomjernu gužvu, narušiti mir i tišinu prirode te ometati životinjski svijet. Također, gradnja turističkih smještajnih kapaciteta i infrastrukture, uključujući prometne i komunalne objekte, može izazvati devastaciju prirodnih područja, krčenje šuma i ugroziti cjelokupni ekosustav. Važno je naglasiti da su negativni učinci turizma uvjetovani različitim čimbenicima, uključujući vrstu posjete, oblik i vrstu turističkog razvoja, vrijeme posjeta, aktivnosti koje turisti provode i vrstu zaštićenog područja koje se posjećuje. Kako bi se smanjili negativni utjecaji turizma na prirodna područja u ovom slučaju šume ključno je primijeniti održive prakse u turističkom razvoju.

2.1.1. Preventivno djelovanje na utjecaj turizma s ciljem zaštite šumskih ekosustava

Preventivno djelovanje u kontekstu utjecaja turizma na šumska staništa od ključne je važnosti za očuvanje prirodnih resursa, bioraznolikosti i ekološke ravnoteže. Turizam, posebice neodgovorno upravljanje turističkim aktivnostima i ugostiteljskim objektima, može imati negativne posljedice na šume i njihova ekosustave. Povezivanjem preventivnog djelovanja s odgovornim ekološkim turizmom, možemo postići održivost turističke industrije i zaštititi šume kao ključni ekosustav za buduće generacije.

Potrebno je preventivno djelovati prije nego što negativni učinci turizma postanu očiti i značajno naruše prirodnu ravnotežu šumskih područja. Cilj preventivnog pristupa je minimizirati negativne posljedice turizma na šumske ekosustave kako bi se očuvale prirodne vrijednosti, bioraznolikost i ekološka stabilnost šuma, a istovremeno omogućiti održiv turizam koji donosi ekonomske koristi lokalnoj zajednici. Ovakav pristup omogućuje da turizam u zaštićenim šumskim područjima bude održiv, donosi ekonomske koristi lokalnoj zajednici, ali istovremeno poštuje prirodne vrijednosti i ekološku ravnotežu šuma. Time se osigurava

dugoročna zaštita i očuvanje šumskih ekosustava za buduće generacije. Dobar primjer preventivnog djelovanja u turizmu s ciljem očuvanja šumskih ekosustava je i primjena ekoloških oznaka.

Primjena ekoloških oznaka za održivi turizam i preventivno djelovanje s ciljem zaštite šuma ima ključnu važnost u osiguranju ekološki odgovornog i održivog razvoja turizma u šumskim područjima. Stoga, primjena ekoloških oznaka i preventivno djelovanje kroz zaštitu šuma ne samo da osiguravaju očuvanje prirode i okoliša, već i promiču održivi razvoj turizma koji donosi ekonomske koristi lokalnoj zajednici, ali istovremeno poštuje i štiti prirodne resurse. To je ključni pristup kako bismo osigurali harmoničan spoj turizma i očuvanja prirode u šumskim područjima. Upravo zbog svega navedenog u slijedećem poglavlju ovog rada objasniti će se važnost ekološkog označavanja u turističkoj smještajnoj industriji.

2.2. Ekološko označavanje u turističkoj smještajnoj industriji

Ekološko označavanje u turističkoj smještajnoj industriji, poznato i kao ekoturističko označavanje, predstavlja sustav certifikacije i oznaka koje se dodjeljuju turističkim smještajnim objektima koji udovoljavaju određenim ekološkim standardima i praksama. Ova praksa ima za cilj promicanje održivog turizma i zaštite okoliša, potičući turističke objekte da usvoje ekološki osviještene prakse i smanje svoj negativan utjecaj na prirodne resurse. Kad govorimo o ekološkom označavanju prvenstveno mislimo na određene standarde koji moraju biti primijenjeni i zadovoljeni da bi mogli reći da je neki proizvod ili usluga kvalitetna.

Ekološko označavanje predstavlja identifikaciju proizvoda i usluga koji ispunjavaju visoke ekološke standarde tijekom cijelog njihova životnog ciklusa. Samo ekološko označavanje obično se provodi pomoću raznih certifikata ili ekoloških oznaka. Ekološke oznake su ključno sredstvo za promociju politike održive proizvodnje i potrošnje koja ima za cilj smanjenje negativnih utjecaja proizvodnje i potrošnje na okoliš, zdravlje, klimu i prirodna dobra, te promicanje društveno odgovornog poslovanja i održivih načina života. Također služe kao smjernica potrošačima, pružajući im povjerenje da se radi o visokokvalitetnim proizvodima. One prenose poruku da odabrani proizvodi nisu samo ekološki prihvatljivi, već su i pouzdani i sigurni. Proizvod ili usluge označeni nekom ekološkom oznakom moraju zadovoljiti određene ekološke standarde da bi tu oznaku dobili.

Ekološki standardi se mogu podijeliti na osnovne i dodatne. Osnovni uključuju zakonom propisane standarde vezane uz hotelijerstvo i ugostiteljstvo i obavezni su za sve poslovne subjekte.¹⁰ Dodatni ekološki standardi omogućuju stjecanje posebne međunarodno relevantne ekološke oznake. Ispunjavanjem tih standarda, određeni subjekt dokazuje svoju visoku razinu ekološke svijesti i brige za lokalnu zajednicu i destinaciju. Na taj način, subjekt šalje jasnu poruku široj javnosti o svom predanju u smanjenju negativnog utjecaja svog poslovanja na zajednicu i okoliš.¹¹ Posjedovanje raznih ekoloških certifikata predstavlja prednost za turističku smještajnu industriju.

Prednosti mogu biti višestruke:¹²

- pokazuju i dokazuju visoku kvalitetu i brigu o okolišu
- označavaju smanjenje potrošnje resursa kao što su voda, električna energija i smanjenje količine otpada dovodi (smanjenje troškova poslovanja),
- opredjeljenje za očuvanje okoliša znači zdrav smještaj, zdravu prehranu i zdravo okruženje za goste i zaposlenike, te time direktno utječe na zadovoljstvo istih i doprinosi ispunjenju njihovih očekivanja.

Ekološki standardi i ekološko označavanje postali su važan dio u poslovanju turističkih i ugostiteljskih tvrtki. Ekološko označavanje u turističkoj smještajnoj industriji, poznato i kao ekoturističko označavanje, predstavlja sustav certifikacije i oznaka koje se dodjeljuju turističkim smještajnim objektima koji udovoljavaju određenim ekološkim standardima i praksama.

Ova praksa ima za cilj promicanje održivog turizma i zaštite okoliša, potičući turističke objekte da usvoje ekološki osviještene prakse i smanje svoj negativan utjecaj na prirodne resurse. Kad govorimo o ekološkom označavanju prvenstveno mislimo na određene standarde koji moraju biti primijenjeni i zadovoljeni da bi mogli reći da je neki proizvod ili usluga kvalitetna.

¹⁰ Muller, H. : Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004.

¹¹ Avelini Holjevac, I.; Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002

¹² Petrić, L. : Upravljanje turističkom destinacijom, načela i praksa, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2011., str. 52

2.3. Prikaz najznačajnijih ekoloških oznaka u području turizma i ugostiteljstva

Ekološke oznake igraju ključnu ulogu u turizmu i ugostiteljstvu, što je postalo još očitije u svjetlu sve veće svijesti o očuvanju okoliša i održivom razvoju. Turizam i ugostiteljstvo često ovise o prirodnim ljepotama i resursima. Također, ekološke oznake promiču očuvanje tih resursa kako bi ih buduće generacije mogle uživati. To uključuje zaštitu ekosustava, biljnog i životinjskog svijeta te čistih voda i zraka. Organizacije koje svoje poslovanje temelje na ekološkim oznakama stvaraju pozitivan imidž među gostima. Putnici sve više traže destinacije i objekte koji se brinu o okolišu, što može rezultirati većim brojem gostiju i boljim poslovnim rezultatima.

2.3.1. Međunarodne ekološke oznake

Ekološke oznake (ekološki certifikati) u turizmu na globalnoj razini vrlo su važne za promicanje održivog razvoja u turističkoj industriji i usmjeravanje turizma prema održivijem pristupu, čime se doprinosi očuvanju okoliša i dugoročnom prosperitetu destinacija i lokalnih zajednica. Ovo su neke od najzastupljenijih i najviše korištenih međunarodnih ekoloških oznaka, koje su prepoznate od strane turista i turističkih djelatnika.

2.3.1.1. EU Ecolabel

EU Ecolabel, poznata i kao Europska ekološka oznaka ili Europski cvijet, je ekološka oznaka koju dodjeljuje Europska unija (EU) proizvodima i uslugama koji ispunjavaju visoke ekološke standarde. Ova oznaka ima za cilj poticati održivu proizvodnju i potrošnju te pomoći potrošačima da prepoznaju ekološki prihvatljive proizvode i usluge. Izgled ekološke oznake EU Ecolabel prikazan je na ilustraciji 1. Svrha oznake EU Ecolabel, uvedene 23. ožujka 1992. Uredbom Vijeća o sustavu dodjele oznaka zaštite okoliša Zajednice, izvorno je bila "promicanje dizajna, proizvodnje, marketinga i uporabe proizvoda koji imaju smanjen utjecaj na okoliš tijekom cijelog svog životnog vijeka ciklus" i "potrošačima pružiti bolje informacije o utjecaju

proizvoda na okoliš". Od 2000. godine usluge kao što su hoteli i kampovi također dobivaju EU Ecolabel.

Ilustracija 1. Logotip EU Ecolabel

Izvor: <https://eu-ecolabel.de/en/> (22.06.2023.)

Proizvodi s oznakom EU Ecolabel:

- uzrokuju manje otpada, zagađenja i emisije CO₂ (smanjeni utjecaj na okoliš)
- imaju ograničenu upotrebu opasnih kemikalija (kemijska restrikcija)
- učinkovitije koriste energiju, vodu i sirovine (učinkovitost resursa)
- su izdržljiviji, lakši za popravak i recikliranje (trajnost)

2.3.1.2. EMAS

Sustav EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) je europski sustav za upravljanje okolišem i certifikaciju koji promiče održive prakse u organizacijama i potiče ih na neprestano poboljšanje njihovog ekološkog učinka. EMAS (ilustracija 2) je uspostavljen kao dodatak Europskoj uniji (EU) za Europsku ekološku politiku, a temelji se na suradnji između industrije, vlasti i javnosti. Sustav EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) uveden je s ciljem da se promovira neprestano poboljšanje poslovanja s ekološkim načelima. EMAS je sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja kojim organizacije procjenjuju utjecaj njihove djelatnosti na okoliš, informiraju javnost o trenutnoj procjeni stanja utjecaja te unapređuju učinkovitost rada u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša. Uključivanje organizacija u sustav

EMAS je dobrovoljno i dostupno svim ekonomskim sektorima (javnim i privatnim djelatnostima), odnosno pravnim i fizičkim osobama - obrtnicima.¹³

Ilustracija 2. Logotip EMAS sustava za upravljanje okolišem

Izvor: <http://emas.azo.hr/> (22.06.2023.)

Glavni cilj sustava EMAS je promicati održivost u poslovanju i smanjiti negativni utjecaj organizacija na okoliš.¹⁴ Ovaj cilj obuhvaća smanjenje emisija stakleničkih plinova, unaprjeđenje upravljanja otpadom, racionalnu upotrebu resursa i očuvanje biološke raznolikosti. EMAS se temelji na dobrovoljnoj participaciji organizacija, pružajući transparentnost u njihove obveze i rezultate koji su dostupni javnosti. Organizacije koje sudjeluju obvezane su izrađivati godišnje ekološke izvještaje koji detaljno opisuju njihove aktivnosti i utjecaj na okoliš, a ovi izvještaji podliježu neovisnim provjerama radi osiguranja vjerodostojnosti informacija. Budućnost sustava EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) bit će oblikovana raznim čimbenicima, uključujući promjene u ekološkim prioritetima, zakonodavnom okruženju i tehnološkim inovacijama. Važno je napomenuti da će budućnost EMAS-a ovisiti o političkim odlukama EU, razvoju međunarodnih ekoloških standarda te angažmanu organizacija i javnosti. S obzirom na rastuću svijest o održivosti i potrebu za ekološkim odgovornošću, EMAS će vjerojatno ostati važan alat za promicanje održivih praksi u poslovanju i društvu.

¹³ <http://emas.azo.hr/> (27.06.2023.)

¹⁴ https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme-emas/about-emas_en (23.06.2023.)

2.3.1.3. Green Globe

Green Globe (ilustracija 3) je međunarodni ekološki certifikacijski sustav koji se primjenjuje u turističkoj industriji kako bi se promicale održive prakse u hotelima, odmaralištima, kongresnim centrima, i drugim vrstama turističkih i ugostiteljskih objekata. Ovaj certifikat usmjeren je na promicanje zaštite okoliša, društvene odgovornosti i ekonomske održivosti u turizmu. Sustav Green Globe pruža certifikaciju, osposobljavanje i obrazovanje, te marketinške usluge u više od 80 zemalja diljem svijeta.¹⁵

Ilustracija 3. Logotip Green Globe i Green Globe certifikat

Izvor: <https://www.greenglobe.com/> (22.06.2023.)

Početak razvoja programa Green Globe bio je na samitu Ujedinjenih naroda o Zemlji u Rio de Janeiru 1992. godine, gdje su 182 svjetska lidera podržala načela Agende 21 o održivom razvoju, što je predstavljalo prekretnicu za UN-ovu konferenciju. Tada su prvi put svjetski lideri zajednički priznali da neodgovorna potrošnja neobnovljivih resursa ima štetan utjecaj na okoliš.¹⁶ Sjedište Green Globea smješteno je u Los Angelesu, Kalifornija, a surađuju s partnerima u različitim dijelovima svijeta, uključujući Meksiko, Južnu Ameriku, Bliski istok, Karibe, Australiju, jugoistočnu Aziju i Europu. Nastavljaju pružati certifikate za održivo poslovanje i upravljanje tvrtkama u sektoru putovanja i turizma, kao i njihovim dobavljačima.

¹⁵ Muller, H. : *Turizam i ekologija*, Masmedia, Zagreb, 2004., str. 180

¹⁶ <https://www.greenglobe.com/history> (22.06.2023.)

2.3.1.4. Green Key

Certifikat "Green Key" (ilustracija 4) je međunarodni ekološki certifikat koji se dodjeljuje smještajnim objektima, kao što su hoteli, hosteli, kampovi, i restorani, koji ispunjavaju određene ekološke standarde i pridržavaju se održivih praksi. Ovaj certifikat je osmišljen kako bi potaknuo i nagrađivao turističke objekte koji smanjuju svoj negativan utjecaj na okoliš i promiču održivi turizam. Upravo ovaj certifikat predstavlja najviši standard izvrsnosti u domeni ekološke odgovornosti i održivog poslovanja unutar turističke industrije. Također, ovaj prestižni certifikat označava predanost poduzeća da njihovi turistički objekti zadovolje stroge kriterije utvrđene od strane Zaklade za obrazovanje o okolišu (FEE).¹⁷ Green Key certifikat predstavlja obećanje objekta prema svojim gostima, ističući da odabirom boravka u takvom objektu podržavaju pozitivan doprinos okolišu i održivosti.

Ilustracija 4. Logotip organizacije Green Key

Izvor: <https://www.greenkeyengland.co.uk/> (24.06.2023.)

Visoki ekološki standardi koje se očekuju od ovih objekata održavaju se putem precizne dokumentacije i redovitih inspekcija. Zbog svojeg značaja, utjecaja i učestale primjene u cijelome svijetu ovaj ekološki certifikat ima svoje posebno poglavlje u ovom radu gdje će biti detaljnije opisana njegova primjena i povijesni razvoj istoga.

¹⁷ <https://www.greenkey.global/> (15.06.2023.)

2.3.2. Nacionalne ekološke oznake

Hrvatska ima nekoliko ekoloških oznaka i certifikata koji promiču ekološku odgovornost i održivost u različitim sektorima pa tako i u turističkom sektoru. Sve ove ekološke oznake imaju zajednički cilj promicanja održivosti, smanjenja negativnog utjecaja na okoliš i poticanja svijesti o važnosti ekološke odgovornosti među potrošačima i tvrtkama iz raznih sektora poslovanja u Hrvatskoj. Certifikati i oznake pružaju korisne smjernice i informacije potrošačima kako bi podržali ekološki osviještene izbore i doprinijeli očuvanju okoliša.

2.3.2.1. Prijatelj okoliša

Oznaka Prijatelj okoliša (ilustracija 5) u Hrvatskoj predstavlja ekološki certifikat koji se dodjeljuje različitim vrstama organizacija i poslovanja kako bi nagradio njihove napore u promicanju ekološke održivosti i brige za okoliš. Ova oznaka ima važnu ulogu u poticanju tvrtki i organizacija da usvoje ekološki odgovorne prakse i smanje svoj negativan utjecaj na okoliš.

Ilustracija 5. Logotip certifikata Prijatelj okoliša

Izvor: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/> (16.06.2023.)

Cilj provedbe programa dodjele znaka Prijatelj okoliša je promocija proizvoda i usluga koji se izdvajaju svojom manjom negativnom ekološkom snagom u usporedbi s konkurentskim proizvodima i uslugama tijekom cijelog njihovog životnog ciklusa. Ovakvi proizvodi i usluge potiču odgovornu uporabu resursa i visoku razinu zaštite okoliša. Važno je napomenuti da ovaj program čini integralni dio nacionalne politike zaštite okoliša i održivog razvoja, čiji je primarni cilj smanjenje negativnog utjecaja proizvodnje i potrošnje na okoliš, zdravlje, klimu i prirodne

resurse.¹⁸ Dodjela znaka Prijatelj okoliša nije usmjerena prema natjecanju ili davanju nagrada; umjesto toga, fokusira se na razvoj prepoznatljive kvalitete proizvoda s aspekta zaštite okoliša. Bitno je naglasiti da postupak dodjele ovog certifikata uključuje neovisnu verifikaciju od strane trećih strana, kao što su ovlaštene instituti i akreditirani laboratoriji. Ovaj znak pripada kategoriji Tip I eko-oznaka i deklaracija, te slijedi međunarodni standard EN ISO 14024:2000.

2.3.3. Regionalne ekološke oznake

Regionalne turističke ekološke oznake igraju ključnu ulogu u promicanju ekološke osviještenosti i održivih turističkih praksi na razini regija u Hrvatskoj. Ove oznake predstavljaju priznanje za turističke destinacije i objekte koji se ističu svojim ekološkim naporima i brigom za okoliš, potičući odgovorno turističko ponašanje i očuvanje prirodnih ljepota Hrvatske. Kroz primjenu regionalnih ekoloških oznaka u turizmu, Hrvatska nastavlja graditi reputaciju kao destinacija koja brine o okolišu i prirodnom bogatstvu koje nudi svojim posjetiteljima.

2.3.3.1. Eco Domus

Jedan od temeljnih strateških ciljeva Upravnog odjela za turizam Istarske županije je promicanje održivog i odgovornog razvoja turizma u regiji Istra, te transformacija Istre u visokokvalitetnu turističku destinaciju. Slijedeći smjernice izrađene u okviru Master plana razvoja turizma Istre za razdoblje od 2015. do 2025. godine, započet je program pod nazivom Eco Domus. Ovaj program ima za cilj potaknuti raznolikost i povećanje kvalitete smještajnih kapaciteta putem usklađivanja s principima održivog razvoja i održivog turizma.¹⁹ Unutar okvira programa Eco Domus (ilustracija 6), ocjenjuju se lokalne vrijednosti i ponuda na temelju definiranih kriterija za dobivanje oznake. Ovaj proces uključuje promicanje lokalnih kulturno-povijesnih značajki, prirodnih resursa, raznolikih sadržaja i događanja, te primjenu ekoloških praksi u očuvanju okoliša kroz upotrebu autohtonih biljnih vrsta. Naglasak je na promociji

¹⁸ <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/okolis/eko-oznake/znak-zastite-okolisa-prijatelj-okolisa/1414> (16.06.2023.)

¹⁹ <https://www.istra-istria.hr/hr/zupanijski-ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-turizam/programi-i-projekti/razvojni-projekti-u-turizmu/ecodomus-certificiranje-eko-smjestaja/> (12.06.2023.)

tradicionalnih proizvoda i suvenira, pružanju prilika za učenje i sudjelovanje u tradicijskim običajima, te promoviranju lokalne kuhinje.

Ilustracija 6. Logotip programa Eco Domus

Izvor:<https://www.istra-istria.hr/> (12.06.2023.)

Ovaj program predstavlja značajan korak prema postizanju održivosti i raznolikosti turističke ponude u Istri, a istovremeno naglašava važnost očuvanja lokalnog kulturnog i prirodnog bogatstva te promovira odgovorni turizam. Osnovne karakteristike Eco Domus smještaja jesu:²⁰

- Društvena i ekološka odgovornost
- Cjelovita zaštita okoliša i zdravlja
- Korištenje ekoloških certificiranih sredstava za pranje i čišćenje
- Korištenje ekoloških certificiranih toaletnih proizvoda
- Korištenje prirodnih materijala
- Štednja vode
- Štednja energije
- Sortiranje i recikliranje otpada

Osnovne karakteristike Eco Domus smještaja jesu društvena i ekološka odgovornost, cjelovita zaštita okoliša i zdravlja, korištenje ekoloških certificiranih sredstava za pranje i čišćenje, korištenje ekoloških certificiranih toaletnih proizvoda, korištenje prirodnih materijala, štednja vode, štednja energije, sortiranje i recikliranje otpada.²¹

²⁰ <https://www.istra-istria.hr/hr/zupanijski-ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-turizam/programi-i-projekti/razvojni-projekti-u-turizmu/ecodomus-certificiranje-eko-smjestaja/> (12.06.2023.)

²¹ <https://www.glasistre.hr/istra/2023/01/15/projekt-eco-domus-istarske-zupanije-razvoj-turistickih-proizvoda-ali-vodeci-racuna-o-posebnostima-840470> (12.06.2023.)

2.3.3.2. Dalmatia Green

Dalmatia Green (ilustracija 7) je prepoznat od strane Ministarstva turizma Republike Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije kao inicijativa koja promovira "zelenu" turističku ponudu u Dalmaciji. Ovaj certifikat je namijenjen privatnim turističkim smještajnim objektima koji žele unaprijediti svoje poslovanje u smjeru očuvanja prirode i pružanja gostima jedinstvenog iskustva u skladu s okolišem i lokalnom zajednicom. Njegova svrha je prepoznati i nagraditi ekološki osviještene smještajne objekte, dodajući im kredibilitet i prepoznatljivost među klasičnim iznajmljivačima.

Ilustracija 7. Logotip certifikata Dalmatia Green

Izvor: <https://dalmatia-green.hr/> (12.06.2023.)

Privatni turistički smještajni objekti primjenom ovog certifikata dobivaju:²²

- Uštede vode i energije od barem 50%, često i preko 70%.
- Popuste kod tvrtki iz "zelenog sektora" na proizvode za uštedu vode i energije.
- Mogućnost oglašavanja putem Dalmatia Green web stranice i Ecobnb svjetske platforme za rezerviranje ekološkog smještaja.
- Poboljšanje popunjenosti objekta u pred i post sezoni privlačenjem turista koji svoj boravak žele učiniti okolišno odgovornim.
- Bolje mogućnosti za korištenje poticaja, subvencija i nepovratnog financiranja.
- Mogućnost sufinanciranja troškova uređenja i opremanja sukladno kriterijima Dalmatia Green programa, a od strane Splitsko dalmatinske županije.
- Osobno priznanje, poboljšanje ugleda i jamstvo visoke kvalitete turistima.
- Zadovoljne goste te zahvalnu prirodu i okoliš.
- Umrežavanje s Dalmatia Green zajednicom istomišljenika

²² <https://dalmatia-green.hr/certifikat/> (12.06.2023.)

3. EKOLOŠKA OZNAKA ZELENI KLJUČ

U svijetu postoji mnogo turističkih certifikata, a svaki od njih certificira turističke objekte na različite načine i prema različitim kriterijima. Zeleni ključ (Green Key) je certifikat visoke kvalitete s iznimno strogim standardima. Transparentnost programa, redovite provjere na licu mjesta od strane obučениh revizora i neovisna provjera čine osnovu programa.

Svi kriteriji i proces certificiranja dostupni su javno, što omogućava jasno razumijevanje zašto i kako je objekt certificiran. Kriteriji programa Zeleni ključ priznati su međunarodno. Ovaj program je neprofitnog karaktera i upravlja ga Zaklada za obrazovanje o okolišu (FEE), nevladina organizacija. Zbog svojeg neprofitnog statusa, troškovi sudjelovanja relativno su niski.

Program Zeleni ključ, s više od 30 godina iskustva, razvijen je kako bi podržao raznolike ustanove u postizanju održivosti u turizmu. Obzirom na svoju globalnu prisutnost, Zeleni ključ je jedan od najrasprostranjenijih turističkih certifikata s više od 4000 certificiranih objekata u 65 zemalja.²³ U većini tih zemalja postoje nacionalni operatori koji podržavaju program na lokalnoj razini, uzimajući u obzir specifične zakone i običaje. Ovaj program uključuje širok spektar dionika, od turističke i ugostiteljske industrije do nevladinih organizacija. To osigurava neovisnost programa i pruža raznolike perspektive. Zeleni ključ promovira priče o uspješnim objektima i njihovim naporima za očuvanje okoliša. Osim toga, surađuje s online putničkim agencijama kako bi certificiranim objektima pružio dodatnu vidljivost i poticaje za održivost.

3.1. Povijesni razvoj ekološke oznake zeleni ključ

Nadahnuće za ekološku oznaku Zeleni ključ potječe iz međunarodno priznatog programa Plave zastave. Certifikat Zeleni ključ za turističke objekte postoji više od 25 godina i razvio se iz nacionalne inicijative u Danskoj da postane vodeća svjetska ekološka oznaka za smještaj. Razvoj certifikata počinje od 1994. godine, a neki od najvažnijih događaja koji su obilježili razvoj samog certifikata su:²⁴

²³ <https://www.greenkey.global/why-green-key> (18.06.2023.)

²⁴ <https://www.greenkey.global/history> (18.06.2023.)

- **1994.:** pokrenut u Danskoj od strane HORESTA (Udruga hotelske, restoranske i turističke industrije u Danskoj), Danish Outdoor Council i Association of Danish Tourism Executives.
- **1998.:** FEEE France stvorio je program Clef Verte temeljen na danskom programu Zeleni ključ.
- **2000:** HORESTA izvozi koncept u Švedsku, Estoniju i Grenland.
- **2002.:** službeno je odobren kao međunarodni program Zaklade za obrazovanje o okolišu (FEE), a program Zeleni ključ ponuđen je svim organizacijama članicama FEE-a na provedbu.
- **2010.:** postao je kvalificiran za hotele u međunarodnim hotelskim lancima, omogućujući Green Key Internationalu da upravlja hotelima u međunarodnim hotelskim lancima također u zemljama bez Green Key nacionalnih operatera.
- **2014.:** postao je kvalificiran za sve ustanove koje su se prijavile, što je Green Key Internationalu omogućilo upravljanje lokacijama u zemljama bez Green Key nacionalnih operatera. U većini slučajeva za revizije je zadužen revizor treće strane.
- **2016.:** Kriteriji certifikata priznati su od strane GSTC (Global Sustainable Tourism Council).
- **2020.:** HOTREC (Udruženje hotela, restorana i kafića u Europi) preporučuje ovaj certifikat kao eko-oznaku.
- **2021.:** Objavljeni su novi kriteriji Zelenog ključa/objašnjenja za 2022.-2025.

Međunarodne skupštine Zelenog ključa održavaju se svake jedne do dvije godine, na kojima se susreću nacionalni koordinatori kako bi raspravljali o specifičnim temama i razmjenjivali svoja iskustva. Tijekom dugog niza godina, ovi sastanci su se održavali uglavnom u Europi. No, kako je inicijativa postajala sve globalnija, prvi sastanak izvan Europe organiziran je u Japanu 2013. Međunarodni upravni odbor, koji je odgovoran za donošenje važnih odluka o budućnosti programa Zeleni ključ, redovito se sastaje 2-4 puta godišnje. Na ovim sastancima donose se ključne odluke, uključujući strateško planiranje, prihvaćanje novih kriterija i odobravanje novih kandidata koji nemaju nacionalni Green Key ured. U tablici 2 prikazano je prvih 10 zemalja u svijetu su države koje imaju sto ili više ugostiteljskih objekata s implementiranom ekološkom oznakom Zeleni ključ.

Tablica 2. Prvih 10 država u svijetu s više od 100 dodijeljenih certifikata Zeleni ključ u 2022.g.

Rd.br.	Država	Broj dodijeljenih ekoloških oznaka Zeleni ključ
1.	Francuska	1033
2.	Nizozemska	688
3.	Grčka	473
4.	Belgija	256
5.	Danska	204
6.	Portugal	183
7.	Meksiko	165
8.	Švedska	163
9.	Turska	126
10.	Slovenija	124
.....	Hrvatska	8
...	Kina	8

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (16.06.2023.)

Kao što možemo vidjeti Francuska prednjači, ono što ugodno iznenađuje jeste činjenica da je u prvih 10 svjetskih zemalja i Republika Slovenija. Republika Hrvatska može se pohvaliti sa tek 8 ugostiteljskih objekata koji imaju implementiranu ekološku oznaku Zeleni ključ. Vidimo iz priložene tablice što su zemlje gospodarski jače da su i ekološki osvještenije. Kina spada u najveće svjetske zagađivače stoga i ne čudi tako mali broj ugostiteljskih objekata koji imaju implementiranu ekološku oznaku Zeleni ključ. Daljnjom analizom dalo bi se utvrditi da li su se ugostiteljski objekti u određenim državama opredijelili i za neke druge ekološke oznake koje također potvrđuju njihovu opredijeljenost za stvaranje minimalnog negativnog otiska izazvanog njihovom primarnom gospodarskom djelatnošću.

3.2. Program ekološke oznake Zeleni ključ

Sve veći fokus na održivosti i zaštiti okoliša postavlja nove izazove za industriju turizma. Turizam je postao ključna gospodarska grana u mnogim zemljama, ali isto tako ima

potencijalno značajan negativan utjecaj na okoliš. U tom kontekstu, program ekološke oznake Zeleni Ključ izdvaja se kao međunarodno priznata inicijativa koja promiče održivost u turizmu. Glavni cilj programa Zeleni Ključ je poticanje održivog razvoja u turističkoj industriji. To se postiže certificiranjem smještajnih kapaciteta, poput hotela, hostela i kampova, koji ispunjavaju stroge ekološke kriterije. Programom Zeleni ključ nastoje se ostvariti sljedeći ciljevi :²⁵

- Povećati korištenje ekološki prihvatljivih i održivih metoda rada i tehnologije u objektima i time smanjiti ukupnu upotrebu resursa.
- Podići svijest i stvoriti promjene u ponašanju gostiju, osoblja i dobavljača pojedinih turističkih objekata.
- Povećati korištenje ekološki prihvatljivih i održivih metoda i podići svijest o stvaranju promjena u ponašanju u cjelokupnoj ugostiteljskoj i turističkoj industriji.

Nosioци certifikata Zeleni ključ obvezuju se da slijede i zastupaju slijedeća načela u svojim programima.

1. Osigurati da su sudionici uključeni u proces učenja/poučavanja.
2. Osnažite sudionike za donošenje informiranih odluka i radnji o pitanjima održivosti u stvarnom životu.
3. Poticati sudionike na aktivan zajednički rad i uključivanje svoje zajednice u suradnička rješenja.
4. Podržavati sudionike da ispitaju svoje pretpostavke, znanja i iskustva, kako bi razvili kritičko mišljenje i bili otvoreni za promjene.
5. Poticati sudionike da budu svjesni kulturnih praksi kao sastavnog dijela pitanja održivosti.
6. Poticati sudionike da podijele inspirativne priče o svojim postignućima, neuspjesima i vrijednostima, da uče od njih i da podržavaju jedni druge.
7. Kontinuirano istraživati, testirati i dijeliti inovativne pristupe, metodologije i tehnike.
8. Osigurati da stalna poboljšanja putem praćenja i evaluacije budu ključna za njihove programe.

Smještajni kapaciteti koji žele dobiti Zeleni Ključ prolaze kroz proces certifikacije. Ovaj proces uključuje izradu elaborata o usklađenosti s kriterijima programa, podnošenje zahtjeva

²⁵ <https://www.greenkey.global/our-programme> (18.06.2023.)

Ministarstvu zaštite okoliša i energetike, te provođenje postupka po zahtjevu. Nakon provjere i prihvaćanja zahtjeva, objektu se dodjeljuje registracijski broj, a operater potpisuje ugovor o korištenju znaka Zelenog Ključa.

Procedura za dobivanje certifikata Zeleni ključ:²⁶

- Iskazivanje interesa od strane objekta
- Popunjavanje prijavnog obrasca Zelenog ključa
- Inspekcijski obilazak
- Odluka Nacionalnog ocjenjivačkog suda za Zeleni ključ
- Odluka Međunarodnog ocjenjivačkog suda za Zeleni ključ
- Državna svečanost Zelenog ključa
- Svečanost isticanja plakete i certifikata i podizanja zastave sa Zelenim ključem
- Kandidature za Zeleni ključ primaju se tijekom cijele godine

3.3. Smjernice ekološke oznake Zeleni ključ

Smjernice za ekološki certifikat Zeleni ključ obuhvaćaju niz kriterija i praksi koje objekti trebaju zadovoljiti kako bi postali certificirani. Evo nekoliko ključnih smjernica i kriterija za Zeleni ključ:²⁷

- Upravljanje okolišem: Objekti trebaju razviti i primijeniti plan upravljanja okolišem koji uključuje praćenje i smanjenje potrošnje energije i vode, racionalno gospodarenje otpadom, te zaštitu prirodnog okoliša.
- Održivost: Održivost je ključna smjernica. Objekti se potiču da koriste obnovljive izvore energije, promiču održive transportne opcije, potiču korištenje lokalnih proizvoda i podržavaju lokalnu zajednicu.
- Ušteda resursa: Smanjenje potrošnje vode, energije i drugih resursa temeljna je smjernica. To uključuje primjenu energetski učinkovitih uređaja, sustava za uštedu vode i druge mjere koje smanjuju ekološki otisak.
- Očuvanje prirode: Očuvanje prirodnih ekosustava i biološke raznolikosti važan je aspekt. Objekti trebaju poduzeti mjere za zaštitu lokalnih ekosustava i životinjskih vrsta.

²⁶ <https://www.lijepa-nasa.hr/zeleni-kljuc/> (18.06.2023.)

²⁷ <https://www.greenkey.global/criteria> (18.06.2023.)

- Edukacija i informiranje: Promicanje svijesti o održivosti među osobljem, gostima i lokalnom stanovništvu važan je dio programa. Objekti trebaju pružiti informacije o ekološkim praksama i poticati goste na sudjelovanje.
- Socijalna odgovornost: Potrebno je promicati društvenu odgovornost prema zaposlenicima, lokalnoj zajednici i kulturi. To uključuje pravedno plaćanje zaposlenicima, potporu lokalnim inicijativama i poštivanje kulturnih vrijednosti.
- Transparentnost i revizija: Smjernice Zelenog ključa osiguravaju transparentnost i reviziju procesa certificiranja. Sve informacije o certifikaciji dostupne su javnosti.

Smjernica za primjenu ekološke oznake Zeleni ključ prikazati ću na primjeru primjene u kampovima, mjestima za odmor u prirodi i parkovima. Svi ugostiteljski objekti tvrtke Hrvatske šume d.o.o. okruženi su prirodom i šumom, stoga se ovi kriteriji za dobivanje certifikata odnose i na njih. Osim ovih kriterija potrebno je zadovoljiti i kriterije za ugostiteljske objekte (restorane). Zbog opsežnosti tablica u ovom radu bit će prikazani samo navedeni kriteriji, kriteriji za restorane objavljeni su na službenoj stranici organizacije Zeleni ključ.²⁸ Podaci za tablice ispod preuzeti su sa službene stranice organizacije Zeleni ključ²⁹ u tablicama je vidljivo koje sve kriterije objekt treba zadovoljiti i kojim se smjernicama treba voditi da bi dobio certifikat Zeleni ključ. Podijelili su kriterije u dvije kategorije, na obvezne i preporučene kriterije. Podnositelj zahtjeva mora ispunjavati sve obavezne kriterije i sve veći broj preporučenih kriterija smjernica u skladu s brojem godina za koje se certifikat dodjeljuje, prema navedenom u tablici 3:

²⁸<https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fd3af9483313cb233feb/1628503356419/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+restaurants.pdf> (19.06.2023.)

²⁹<https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fb928309136e2c250d54/1628502931242/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+campsites+and+holiday+parks.pdf> (19.06.2023.)

Tablica 3. Postotak preporučenih kriterija po godinama primjene certifikata

GODINA PRIMJENE	POSTOTAK PREPORUČENIH KRITERIJA
1	0%
2	5%
3	10%
4	15%
5-9	20%
10+	50%

Izvor: <https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Kriteriji za upravljanje okolišem kojih se treba pridržavati za dobivanje certifikata Zeleni ključ prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Kriteriji za upravljanje okolišem

1. UPRAVLJANJE OKOLIŠEM
Obvezni kriteriji
Uprava objekta mora biti uključena u Program i mora imenovati voditelja Zelenog ključa među zaposlenicima.
Objekt mora formulirati strategiju zaštite okoliša.
Objekt mora sastaviti ciljeve i godišnji plan za kontinuirani napredak.
Sva dokumentacija vezana uz Zeleni ključ mora se čuvati u spisu i redovito nadopunjavati kako bi bila spremna za inspekciju.
Voditelj zaštite okoliša mora osigurati godišnju reviziju kriterija Zelenog ključa.
Objekt mora uspostaviti aktivnu suradnju sa važnim dionicima.
Preporučeni kriteriji
Objekt će mjeriti emisiju ugljičnog dioksida kroz upotrebu priznatih CO2 mjernih alata.

Izvor: <https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Ekološki certifikat posebno ističe važnost uključivanja osoblja u provedbu mjera koje smanjuju negativan utjecaj kampa na okoliš. U nastavku, prikazana je tablica 5 koja sadrži obvezne i preporučene kriterije vezane uz sudjelovanje osoblja.

Tablica 5. Kriteriji za uključenost osoblja

2. UKLJUČENOST OSOBLJA
Obvezni kriteriji
Voditelj mora održavati periodične sastanke sa osobljem kako bi ih obavijestio o postojećim i predstojećim inicijativama za zaštitu okoliša.
Voditelj zaštite okoliša mora sudjelovati na sastancima sa Upravom za potrebe prezentiranja napredaka u zaštiti okoliša objekta.
Voditelj zaštite okoliša i drugi članovi osoblja moraju pohađati obuku o zaštiti okoliša i drugim pitanjima održivog razvoja.
Voditelj zaštite okoliša mora osigurati obaviještenost zaposlenika o aktivnostima zaštite okoliša objekta.
Preporučeni kriteriji

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Kao korak ka pridruživanju programu Zelenog ključa, objekt mora osigurati točne i cjelovite informacije s naglaskom na svoje usluge i proizvode, uključujući tvrdnje o održivosti razvoja, bez da obećava više od onog što može izvesti (tablica 6).

Tablica 6. Informacije za goste

3. INFORMACIJE ZA GOSTE
Obvezni kriteriji
Nagrada Zeleni ključ mora biti izložena na istaknutom mjestu.
Informativni materijali o Zelenom ključu moraju biti vidljivi i dostupni gostima.
Objekt mora redovito informirati goste o planovima i aktivnostima u zaštiti okoliša te ih potaknuti na sudjelovanje u istima.
Informacije o Zelenom ključu i informacije o zaštiti okoliša moraju biti dostupne na web stranici objekta.
Osoblje na recepciji mora biti spremno informirati goste o Zelenom ključu i trenutnim aktivnostima i planovima usmjerenima prema očuvanju okoliša koje se provode u objektu.
Osoblje mora pružiti gostima informacije o lokalnom javnom prijevozu i njegovim alternativama.
Znakovlje o štednji energije i vode mora biti postavljeno na vidljivim mjestima
Preporučeni kriteriji
Uprava objekta treba dati gostima mogućnost evaluacije hotelskih aktivnosti u zaštiti okoliša.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Kako bi objekt smanjio svoj utjecaj na okoliš i trošak, najprije je potrebno redovito bilježiti potrošnju vode barem jednom mjesečno i izračunati potrošnju vode po gostu i po noćenju. Svi kriteriji vezani uz potrošnju vode prikazani su u tablici 7.

Tablica 7. Kriteriji vezani uz potrošnju vode

4. VODA
Obvezni kriteriji
Ukupna potrošnja vode mora se bilježiti najmanje jednom mjesečno.
Novokupljeni toaleti ne smiju trošiti više od 6 litara vode pri svakom ispiranju.
Osoblje mora redovito provjeravati slavine i toalete, kako ne bi došlo do nepotrebne potrošnje vode.
Protok vode najmanje 75% tuševa u gostinskim sobama ne smije prelaziti 9 litara po minuti.
Protok vode najmanje 75% slavina u gostinskim sobama ne smije prelaziti 8 litara po minuti.
Pisoari na javnim površinama moraju imati senzore, uređaje za uštedu vode ili biti bez vode.
Novokupljeni stroj za pranje posuđa ne smije koristiti više od 3.5 litara po košari.
Upute za uštedu vode i energije tijekom pranja posuđa moraju biti izložene blizu perilice.
Sve otpadne vode moraju se obrađivati u skladu sa nacionalnom ili lokalnom regulativom.
Preporučeni kriteriji
Novokupljeni strojevi za pranje posuđa i rublja ne smiju biti aparati za kućnu uporabu.
Odvojeni vodomjeri postavljaju se na mjesta sa visokim stupnjem potrošnje vode.
Otpadne vode se nakon pročišćavanja moraju ponovno koristiti.
Toaleti se trebaju ispirati kišnicom.
Novi toaleti trebaju imati dvojni sustav ispiranja od 3/6 litara.
Bazeni trebaju biti u skladu sa nacionalno odobrenim standardima za kvalitetu vode, zdravlje i sigurnost.
Bazeni su pokriveni ili imaju neki drugi sustav ograničavanja korištenja vode.
Redovite provjere pokazuju da nema propuštanja bazena.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Ekološki certifikat Zeleni ključ punu pažnju posvećuje štednji vode, posebice prilikom pranja i čišćenja. Potrošnja vode mora biti strogo kontrolirana od strane osoblja, ali i gostiju objekta. Tablica 8 daje pregled obveznih i preporučenih kriterija za uključenost osoblja tijekom pranja i čišćenja.

Tablica 8. Kriteriji za pranje i čišćenje

5. PRANJE I ČIŠĆENJE
Obvezni kriteriji
Novokupljeni kemijski proizvodi za čišćenje za svakodnevnu upotrebu moraju imati nacionalno ili internacionalno priznatu ekološku markicu ili ne smiju sadržavati spojeve navedene na crnoj listi Zelenog ključa.
Dezinfekcijske supstance moraju se koristiti kada su potrebne i u skladu sa propisima o higijeni.
U zemljama EU, novokupljeni papirnati ručnici, maramice i toaletni papir moraju biti napravljeni od izbjeljenog papira koji ne sadrži klor ili moraju posjedovati ekološku markicu.
Preporučeni kriteriji
Objekt izbjegava mirisne sprejeve i parfeme prilikom pranja i čišćenja.
Upute za korištenje perilica rublja, u kojima se navodi da se perilica koristi samo kada je puna, te upute o korištenju ekološki prihvatljivog programa za pranje, trebaju biti istaknute u blizini perilice.
Objekt koristi ekološki označene deterdžente za stroj za pranje posuđa i rublja
Krpa od tkanine koristi se za čišćenje kako bi se štedjela voda i deterdženti.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Kako bi se smanjio utjecaj na okoliš, upotreba opasnih kemikalija u sredstvima za čišćenje je svedena na minimum. Objekt osigurava da svi proizvodi za čišćenje za svakodnevnu upotrebu u svim dijelovima objekta kupljeni u zadnjih 12 mjeseci imaju nacionalno ili internacionalno priznatu ekološku markicu. Zbog promicanja ponovne upotrebe i recikliranje otpada, objekt odvaja otpad prema nacionalnim (uključujući i lokalne) propisima, sa minimalno tri kategorije. Osim odvajanja otpada, objekt se potiče na smanjenje količine otpada, npr. dogovorom sa dobavljačima o sakupljanju i ponovnoj upotrebi materijala korištenog za dostavu hrane i pića. Obvezni i preporučeni kriteriji vezani uz otpad nabrojani su u tablici 9.

Tablica 9. Kriteriji vezani uz otpad

6. OTPAD
Obvezni kriteriji
Objekt mora odvojiti otpad prema nacionalnim propisima sa minimalno tri kategorije.
Odvojeni otpad mora biti zasebno tretiran od strane lokalnih ili nacionalnih službi za upravljanje otpadom, privatnih službi ili službi samog objekta.
Ukoliko komunalna poduzeća ne prikupljaju otpad u objektu ili u blizini objekta, tada uprava objekta mora osigurati siguran prijevoz do najbliže lokacije za obradu otpada.
Upute o odvajanju i zbrinjavanju otpada moraju biti dostupne osoblju i gostima objekta u jednostavnom i razumljivom obliku.
Jednokratni pribor za jelo (šalice, tanjuri i pribor) smije se koristiti samo u prostoru oko bazena, teretani, spa centru te prilikom konzumacije "hrane za van".
Opasne kemikalije se moraju odlagati u odvojene kontejnere kako bi se spriječilo propuštanje i zagađivanje okoliša.
Tekući i kruti opasni kemijski otpad mora se oprezno i sigurno prevesti do odobrenog objekta za prijam.
Svaki toalet mora imati kantu za smeće.
Preporučeni kriteriji
Objekt mora bilježiti ukupnu količinu otpada i načiniti plan za smanjenje količine/ponovno korištenje otpada.
Gosti trebaju imati mogućost razvrstavanja otpada u kategorije kojima onda rukuju objekti za upravljanje otpadom.
Objekt treba imati dispenzere za tekući sapun za ruke/šampon.
Sapuni i šamponi dostupni gostima moraju imati nacionalno ili internacionalno prepoznatljivu eko-oznaku.
Ambalaža treba biti izrađena od recikliranog ili biorazgradivog materijala.
Objekt dogovara prikupljanje i zbrinjavanje pakiranja s dobavljačem istih.
Objekt mora koristiti biorazgradive jednokratne čaše, tanjure i pribor za jelo.
Objekt od organskog otpada radi kompost.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Jedan od bitnih kriterija je i potrošnja energije. Zeleni ključ bavi se upotrebom energenata potrebnih za pravilan rad i izvođenje propisanih aktivnosti svakog pojedinog objekta, ali isto tako naglašava važnost razumne potrošnje energenata. O tome treba brinuti osoblje objekta, ali i gosti koji ga koriste. Kriteriji za potrošnju energije prikazani su u tablici 10.

Tablica 10. Kriteriji vezani uz energiju

7. ENERGIJA
Obvezni kriteriji
Potrošnja energije mora se bilježiti barem jednom mjesečno.
Kontrolni sustavi uređaja za grijanje i hlađenje upotrebljavaju se u skladu sa godišnjim dobima ili sezonalnošću objekta.
Najmanje 75% svih žarulja moraju biti štedne žarulje.
Filtri za masnoću u ispušnim sustavima moraju biti čišćeni barem jednom godišnje.
Površine izmjenjivača topline ventilacijskog sustava moraju biti redovito čišćene.
Ventilacijski sustavi moraju se kontrolirati barem jednom godišnje.
Hladnjaci, zamrzivači, grijači i pećnice moraju biti opremljeni neoštećenim izolacijskim brtvama. Objekt određuje standardnu temperaturu u gostinskim sobama.
Postoji pisana procedura vezana za električne uređaje koji se nalaze u praznim sobama.
Preporučeni kriteriji
Vanjska rasvjeta treba biti smanjena na minimum i/ili imati senzore za automatsko gašenje.
Svi prozori trebaju imati termalnu izolaciju sukladno klimi podneblja u kojem se nalazi objekt.
Objekt mora osigurati da su svi električni uređaji u gostinskim sobama, kuhinjama, praonicama, itd. energetske učinkoviti.
Najmanje jednom u pet godina se organizira energetska revizija.
Nije dopušteno grijanje pomoću električnih panela ili ostalih oblika izravnog grijanja električnom energijom.
Objekt koristi ekološki potvrđene i/ili obnovljive izvore energije.
Objekt treba imati sustav ključ kartica (key card) kako bi se osiguralo automatsko isključivanje električnih uređaja u slučaju nekorištenja.
Klima uređaji i grijanje automatski se isključuju kada su prozori otvoreni.
Treba biti ugrađen sustav za povrat topline.
Zgrada objekta treba imati veći stupanj izolacije od nacionalno propisanog minimuma.

Izvor: <https://static1.squarespace.com/> (18.06.2023.)

Kako bi objekt smanjio svoj utjecaj na okoliš smanjenjem potrošnje energije, a time i trošak, bilježi ukupnu potrošnju energije barem jednom mjesečno te se računa potrošnja energije po gostu, po noćenju. Ako je to moguće, naznačuju se izvori potrošnje energije.

Ekološki prihvatljive i održive prakse očituju se i kroz vrstu hrane i pića koje objekt nabavlja i nudi gostima. Pregled kriterija vezanih uz hranu i piće potrebnih za zadovoljavanje certifikata Zeleni ključ nalazi se u tablici 11.

Tablica 11. Kriteriji za hranu i piće

8. HRANA I PIĆE
Obvezni kriteriji
Objekt mora kupovati i evidentirati najmanje tri vrste hrane/pića iz organskog uzgoja, ekološki označene ili pravedne trgovine i/ili lokalno proizvedene.
Udio organske, ekološki označene, iz pravedne trgovine i/ili lokalno proizvede hrane/pića mora rasti svake godine.
Objekt preuzima inicijativu kupovine sezonskih proizvoda, manje mesnih proizvoda i izbjegavanja kupovine proizvoda ugroženih riba, morskih plodova ili drugih vrsta.
Objekt mora registrirati razinu otpada od hrane i poduzeti inicijative za njegovo smanjenje.
Preporučeni kriteriji
Objekt pruža informacije o organski proizvedenoj, ekološki označenoj, iz pravedne trgovine i/ili lokalno proizvedenoj hrani i piću na jelovnicima.
Restoran pruža mogućnost uzimanja vegetarijanskog jelovnika.
Gostima se u restoranu i prostorijama za okupljanje nudi voda iz slavine.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Između ostalog ovaj certifikat propisuje i kriterije o unutarnjem okolišu, a odnosi se na procedure i propise kojih se treba pridržavati svo osoblje, ali i gosti svakog pojedinog objekta. Tablica 12 daje pregled obaveznih i preporučenih kriterija vezano za unutarnji okoliš.

Tablica 12. Kriteriji za unutarnji okoliš

9. UNUTARNJI OKOLIŠ
Obvezni kriteriji
Restoran mora biti ograničen na nepušače ili barem imati prostor za nepušače.
Minimalno 75% soba mora biti za nepušače.
Objekt ima kadrovska pravila o pušenju unutar radnog vremena.
Preporučeni kriteriji
U slučaju obnavljanja ili nove izgradnje, objekt mora koristiti ekološki prihvatljive proizvode..

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fb928309136e2c250d54/1628502931242/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+campsites+and+holiday+parks.pdf> (18.06.2023.)

Certifikat punu pažnju posvećuje na smanjenje zdravstvenog rizika izbacivanjem pesticida i umjetnih gnojiva, što djeluje u cilju zaštite okoliša ali i zdravlja gostiju i osoblja. Tablica 13 daje pregled obaveznih i preporučenih kriterija za korištenje zelenih površina.

Tablica 13. Kriteriji za zelene površine

10. ZELENE POVRŠINE
Obvezni kriteriji
Kemijski pesticidi i gnojiva ne smiju se koristiti osim ako ne postoji organski ili prirodni prihvatljiv zamjenski proizvod.
Novokupljene kosilice za travu moraju biti ili na električni pogon, koristiti bezolovno gorivo, imati katalizator, posjedovati eko-markicu ili biti ručne kosilice.
Gustoća naseljenosti objekta mora iznositi manje od 60 obitelji po hektaru.
Minimalno 10% cjelokupne površine mora zauzimati otvoreni prostor.
Promet motornim vozilima u objektu svodi se na minimum, dok tijekom noći nije dozvoljen.
Primjenjuju se pametne procedure zalijevanja cvijeća i vrta.
Preporučeni kriteriji
Vrtni otpad se kompostira.
Kišnicu ili sive vode treba prikupljati i koristiti za zalijevanje cvijeća i vrtova.
Pri sadnji novih zelenih površina, koriste se endemske ili domaće vrste.

Izvor: <https://static1.squarespace.com/static/> (18.06.2023.)

Prema kriterijima ovog certifikata objekt osigurava da su rad i djelatnosti u područjima okoliša, zdravlja, sigurnosti i rada usklađeni da lokalnim i nacionalnim pravom i propisima. U mnogim zemljama, internacionalne konvencije i propisi djelomično su ili potpuno integrirani u nacionalno/lokalno pravo.³⁰

Tablica 14 prikazuje kriterije vezane uz korporativnu društvenu odgovornost. Kriteriji vezani uz korporativnu društvenu odgovornost u okviru ekološke oznake "Zeleni ključ" igraju ključnu ulogu u promicanju održivih praksi i zaštiti okoliša. Oni potiču poslovne subjekte na ekološki odgovorno ponašanje, što ima pozitivan utjecaj na ekološki otisak tvrtki. Osim toga, obvezni i preporučeni kriteriji u okviru ovog poglavlja doprinose privlačenju ekološki svjesnih gostiju i poboljšavaju ugled tvrtki. Istovremeno, oni osiguravaju da tvrtke budu u skladu s relevantnim zakonima i regulacijama, čime se smanjuje pravni rizik. Također, kriteriji vezani uz korporativno društvenu odgovornost potiču tvrtke na aktivno sudjelovanje u lokalnim zajednicama, podržavajući društvenu odgovornost i doprinoseći boljem društvenom i ekološkom okruženju.

³⁰ <https://www.lijepa-nasa.hr/wp-content/uploads/2019/01/zeleni-kljuc-za-kampove-smjernice.pdf> (18.06.2023.)

Tablica 14. Korporativna društvena odgovornost

11. KORPORATIVNA DRUŠTVENA ODGOVORNOST
Obvezni kriteriji
Objekt se usklađuje sa internacionalnim, nacionalnim i lokalnim pravom te odredbama društveno odgovornog poslovanja vezano uz okoliš, zdravlje, sigurnost i rad.
Preporučeni kriteriji
Objekt osigurava pristup osobama s posebnim potrebama.
Objekt je pravičan u zapošljavanju žena i lokalnih manjina.
Objekt aktivno podupire zelene aktivnosti ili inicijative za društveni razvoj zajednice.
Objekt nudi sredstva za male lokalne poduzetnike za razvoj i prodaju održivih proizvoda koji se temelje na prirodi, povijesti i kulturi tog područja.
Razvijen je kodeks ponašanja za aktivnosti u autohtonim i lokalnim zajednicama.
Ugrožene biljke i životinje, povijesni i arheološki artefakti ne prodaju se, njime se ne trguje niti ih se izlaže, osim ako je zakonom dopušteno.
Materijal/ potrošni materijal koji se više ne koristi skuplja se i donira u dobrotvorne organizacije.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fb928309136e2c250d54/1628502931242/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+campsites+and+holiday+parks.pdf>
(18.06.2023.)

Primjenom certifikata Zeleni ključ osigurava se jačanje profila zaštite okoliša objekta i poticanje gostiju da se uključe u zelene aktivnosti. Objekt nudi informacije o obližnjim parkovima, krajolicima i/ili zaštićenim prirodnim područjima. Kriteriji koje objekt treba zadovoljiti u ovom poglavlju nalaze se u tablici 15.

Tablica 15. Kriteriji vezani uz zelene aktivnosti

12. ZELENE AKTIVNOSTI
Obvezni kriteriji
Informacije o obližnjim parkovima, krajolicima i zaštićenim prirodnim područjima moraju biti lako dostupne gostima.
Objekt mora pružiti informacije o najbližem mjestu za unajmljivanje ili posudbu bicikala.
Preporučeni kriteriji
Gosti imaju mogućnost posuditi ili unajmiti bicikle.
Objekt pruža aktivnosti vezane uz podizanje osviještenosti o održivom razvoju, zaštiti okoliša i prirode u i oko prostora.
Objekt pruža gostima informacije vezane uz obližnje marine, plaže i brodske voditelje nagrađene Plavom zastavom.

Izvor:<https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fb928309136e2c250d54/1628502931242/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+campsites+and+holiday+parks.pdf>
(18.06.2023.)

Zadnji kriterij ovog eko certifikata odnosi se na administraciju. U tablici 16 prikazani su obvezni i preporučeni kriteriji vezani uz administraciju.

Tablica 16. Kriteriji vezani uz administraciju

13. ADMINISTRACIJA
Obvezni kriteriji
Sve prostorije za osoblje moraju ispunjavati iste kriterije kao i one za goste.
Uredski materijal i brošure koje objekt proizvodi ili naručuje moraju imati eko-markicu, reciklirati se ili proizvoditi u pogonu koji poštuje očuvanje okoliša.
Neovisni poslovni subjekti smješteni u prostorima objekta moraju biti informirani o inicijativama za očuvanje okoliša u koje su objekt i Zeleni ključ uključeni.
Preporučeni kriteriji
Objekt poduzima mjere kojima se smanjuje uporaba papira u uredima, gostinskim sobama i sobama za sastanke.
Objekt obavještava dobavljače i partnere o svojoj predanosti zaštiti okoliša i potiče ih da prate kriterije Zelenog ključa.
Objekt osigurava da dobavljači imaju eko certifikat.
Potiče se uporaba ekološki prihvatljivog prijevoza.
Novokupljena trajna roba treba imati eko-markicu.

Izvor: <https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/6110fb928309136e2c250d54/1628502931242/Green+Key+criteria+and+explanatory+notes+2022-2025+campsites+and+holiday+parks.pdf>
(18.06.2023.)

Sve navedene smjernice pomažu osigurati da objekti koji posjeduju ekološki certifikat Zeleni ključ provode održive prakse i doprinose zaštiti okoliša i lokalnih zajednica. Certifikat Zeleni ključ tako postaje prepoznatljiv i cijenjen znak ekološke odgovornosti u turizmu.

4. UGOSTITELJSKO TURISTIČKA PONUDA TVRTKE HRVATSKE ŠUME D.O.O.

Osim što su izvor izravnih prihoda od drva i ostalih nedrvnih proizvoda te što u njima obitava znatan dio bogate bioraznolikosti Republike Hrvatske, šume osiguravaju niz drugih važnih koristi za zajednicu i gospodarstvo koje zajednički nazivamo - općekorisne funkcije šuma. Održivo gospodarenje šumama istodobno pridonosi postizanju gospodarskih, ekoloških i društvenih ciljeva. Šume kojima se gospodari na održiv način mogu se koristiti za proizvodnju drva i nedrvnih proizvoda, lov, rekreaciju, razne oblike turizma i ugostiteljstva a da pri tome društvo od njih i dalje ima koristi kao od javnog dobra te one ostvaruju niz ekoloških funkcija kao što su hidrološka, protuerozijska, klimatska, protumisijska, zaštitna i dr.

4.1. Općenito o tvrtki Hrvatske šume d.o.o.

Hrvatske šume, društvo s ograničenom odgovornošću je pravni sljednik “Hrvatskih šuma”, javnog poduzeća za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p. o., Zagreb, osnovanog na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN 41/90), s početkom rada 1. siječnja 1991.godine. Hrvatske šume, javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p. o., Zagreb, bilo je pravni sljednik više gospodarskih subjekata. Hrvatske šume d.o.o. danas su troslojno organizirano trgovačko društvo u vlasništvu države s Direkcijom u Zagrebu, 17 uprava šumapodružnica i 169 šumarija. Na čelu društva je predsjednik uprave, rad kontrolira Nadzorni odbor (oboje imenuje Vlada RH), a temeljene odluke donosi Skupština društva. Tvrtka zapošljava oko 8.000 radnika od čega 1.250 s visokom stručnom spremom.³¹ Dio poslovanja tvrtke vezan uz turizam i ugostiteljstvo smješten je po podružnicama, pod šumarije ili kao zasebne radne jedinice, ovisno o veličini pojedinog objekta. Hrvatske šume d.o.o. su tvrtka koja se primarno bavi gospodarenjem šumama i šumskim resursima u Hrvatskoj. Većinu svojih prihoda, otprilike 89%, ostvaruju prodajom drva, no isto tako sve više rastu u važnosti dodatne djelatnosti koje proizlaze iz šumarstva. Te dodatne djelatnosti uključuju lovstvo, rekreativne aktivnosti i druge aktivnosti povezane s općekorisnim funkcijama šuma.

4.2. Ugostiteljsko turistička ponuda tvrtke

Tvrtka Hrvatske šume pružaju i ugostiteljske usluge smještaja te hrane i pića u lovačkim i planinarskim domovima, pansionima te apartmanima i sobama. Ponudom i prodajom turističkih usluga i turističkih paket aranžmana te ugovaranjem poslovne suradnje vezane uz prodaju lovno-turističkih usluga bavi se Turistička agencija HŠ Tours.³² Opsežniji pregled većih ugostiteljskih objekta tvrtke, koji osim ugostiteljske ponude nude i smještaj dan je u nastavku ovog poglavlja.

³¹ <https://www.hrsume.hr/o-nama/> (05.06.2023.)

³² <https://www.hrsume.hr/turizam/> (05.06.2023.)

4.3. Ugostiteljski objekti za smještaj u vlasništvu Hrvatskih šuma

Ugostiteljski objekti u vlasništvu Hrvatskih šuma organizirani su u obliku lovačkih domova, lovačkih kuća, lovačkih pansiona, apartmana i soba, kuća za odmor i planinarskih domova. Uz smještaj svi ovi ugostiteljski objekti razvili su prepoznatljivu gastronomsku ponudu koja se temelji na jelima od divljači. Lovcima, planinarima, šetačima, izletnicima i svim drugim ljubiteljima prirode, Hrvatske šume d.o.o., pružaju ugostiteljske usluge smještaja te hrane i pića u prirodnim okruženjima i u blizini lovišta. Ugostiteljski objekti za smještaj u sklopu tvrtke su:

- Lovачki domovi: Kunjevci, Spačva i Merolino (UŠP Vinkovci); Zlatna greda, Čošak šume, Monjoroš i Kondrić (UŠP Osijek); Đedovica i Fazanerija (UŠP Našice); Muljava (UŠP Karlovac);
- Lovачka kuća Babinac (UŠP Bjelovar); Čambina (UŠP Koprivnica); Brezovica i Cerovljani (UŠP Sisak); Opeke (UŠP Zagreb); Lividraga, Smrekova draga, Litorić i Tučka plana (UŠP Delnice); Ubaš (UŠP Buzet); Radinje (UŠP Nova Gradiška);
- Lovачki pansioni (UŠP Delnice) i Peski (UŠP Koprivnica).
- Apartmani i sobe Šumarske kuće i Muzeja šumarstva (UŠP Senj)
- Planinarski dom Jankovac (UŠP Našice)
- Kuće za odmor Jarčevac i Mačkovac (UŠP Osijek) te Sokolić (UŠP Buzet)

Kao što možemo vidjeti iz tablice 17 po pitanju smještajnih kapaciteta prednjače Šumarska kuća Krasno, zatim slijedi lovački dom Zlatna greda s kapacitetom od 16 soba, Lovачki dom Peski sa 12 soba te pansion Standard sa 11 soba. Što se tiče ostvarenih noćenja, najveći broj noćenja u 2022.g. imao je Lovачki doma Muljava. Svi ovi ugostiteljski objekti sudjelovali su u istraživanju koje je provedeno za potrebe pisanja ovog rada čiji je cilj bio istražiti mogućnosti primjene ekološkog označavanja u ugostiteljsko smještajnim objektima u vlasništvu tvrtke Hrvatskih šuma d.o.o. Također je cilj ovog rada istražiti ulogu i značaj primjene potencijalnih ekoloških standarda s ciljem smanjenja negativnih utjecaja turizma na okoliš. Metodologija i rezultati istraživanja slijede u 5. poglavlju ovog rada.

Tablica 17. ugostiteljski objekti u vlasništvu Hrvatskih šuma koji su sudjelovali u istraživanju.

	Broj zaposlenika	Broj soba	Ostvarena noćenja u 2022.	Period s najvećim brojem posjetitelja	Broj sjedećih mjesta
Lovački dom Muljava	11	8	2059	ljetno	200
Lovački dom Kunjevci	16	6	1000	proljeće	80
Lovački dom Radinje	2	9	118	zima	42
Lovački dom Peski	5	12	nije odgovoreno	zima	80
Lovački dom Ubaš	0	3	110	ljetno	-
Lovački dom Zlatna greda	6	16	912	jesen	90
Šumarska kuća Krasno	3	18	1036	ljetno	-
Pansion Standard	4	11	1300	zima	100

U nastavku su ukratko opisani najveći i najznačajniji ugostiteljsko smještajni objekti tvrtke Hrvatske šume d.o.o.

4.3.1. Lovački dom Muljava

Lovački dom Muljava smješten je na udaljenosti od 33 kilometara jugoistočno od Karlovca, u smjeru prema Vojniću, na prekrasnim padinama Petrove gore. Ovaj dom okružen je stoljetnim bukovim šumama i pruža idilično okruženje za opuštanje i rekreaciju. LD Muljava (fotografija 1) je otvorenog tipa i nudi smještaj u osam soba s ukupno 27 ležaja.³³ Posebno se ističe kao idealno mjesto za razne vrste privatnih proslava, poslovnih sastanaka, domjenaka i konferencija.

³³ <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-muljava/> (08.06.2023.)

Fotografija 1. Lovački dom Muljava

Izvor: <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-muljava/> (08.06.2023.)

Restoran u sklopu objekta, smješten na prizemlju i na katu, ima kapacitet za smještaj do 135 gostiju, dok terasa objekta može primiti čak 250 osoba. Također, u blizini se nalazi natkrivena terasa s pečenjarom na vodeni pogon, gdje se poslužuju hrana i piće za grupe od čak 400 osoba. Ispred objekta proteže se drvena poučna staza koja vodi kroz šumu, pružajući posjetiteljima priliku za šetnju i uživanje u prirodnim ljepotama šume i njezinim sadržajima. Muljava je već dugo vremena prema izboru udruge Gastronom na popisu 100 vodećih hrvatskih restorana – Restaurant Croatica restorana u Hrvatskoj, u što su se uvjerali brojni posjetitelji, kako domaći, tako i strani.

4.3.2. Lovački dom Kunjevci

Nedaleko od Vinkovaca, duž ceste prema Županji, Lovački dom Kunjevci pruža jedinstvenu ponudu koja se ne može naći ni u jednom drugom dijelu Hrvatske. Posjetitelji ovog doma mogu uživati u mirnom promatranju ovih divljih životinja iz prozora svojih soba. Restoran u sklopu doma nudi izvanredne specijalitete od divljači, kao i tipične slavonske delicije. Osim toga, može se kušati mnoga priznata slavonska vina. Restoran je čak uvršten na

prestižnu listu 100 najboljih hrvatskih restorana 2017. godine. Grad Vinkovci udaljen je samo 4 kilometra od doma, pružajući posjetiteljima priliku za opuštajuću šetnju među stoljetnim hrastovima u čuvenom spačvanskom bazenu. LD Kunjevci je novoizgrađeni ugostiteljski objekt sa velikim restoranom kapaciteta 50 mjesta, vanjskom otvorenom terasom kapaciteta 70 mjesta, recepcijom, dnevnim boravkom i 6 modernih i luksuzno opremljenih soba za smještaj gostiju. Atrakcija objekta su luksuzno opremljene sobe gdje su podovi i namještaj u svakoj sobi izrađeni od druge vrste drveta pa su po tome sobe i dobile nazive (crni orah, trešnja, hrast, jasen, grab i joha). Svaka soba opremljena je s TV, satelitskom antenom, minibarom, telefonom i besplatnim internetom.³⁴

4.3.3. Lovački dom Zlatna greda

Lovački dom Zlatna Greda smješten je usred povijesnih baranjskih lovišta i nudi specijalitete od divljači i ribe, uz savršeno usklađena baranjska vina koja su poznata širom svijeta. Ovaj impozantni objekt idealno je mjesto za organizaciju poslovnih događanja poput team buildinga, prezentacija i domjenaka. U neposrednoj blizini Zlatne Grede nalazi se i čuveni dvorac Tikveš. Posjetiteljima lovačkog doma preporučuje se izlet u obližnji park prirode Kopački rit. Objekt raspolaže s 31 krevetom, koji se nalaze u 2 jednokrevetne sobe, 13 dvokrevetnih soba i 1 trokrevetnu sobu, a svaka soba je opremljena klima uređajem, zasebnim kupaonicom i besplatnim pristupom internetu.³⁵ Lovački dom Zlatna greda raspolaže blagovaonicom za 30 osoba, konferencijskom salom za 15 osoba i dnevnim boravkom. Osim navedenog ima i višenamjensku salu za pružanje ugostiteljsko-turističkih usluga do 60 osoba s mogućnošću korištenja sale za predavanje uz korištenje projektora i platna.

4.3.4. Planinarski dom Jankovac

Planinarski dom Jankovac smješten je na visini od 475 metara nadmorske visine unutar Parka prirode Papuk, okružen planinskom livadom, tri zelena jezera te bogatim bukovim šumama, koje krasi razne planinske vrste drveća i biljaka, uključujući gorski javor, brijest,

³⁴ <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-kunjevci/> (08.06.2023.)

³⁵ <https://www.hrsume.hr/turizam/lovacki-dom-zlatna-greda/> (08.06.2023.)

bijeli jasen i mnoge druge. Planinarski dom Jankovac popularno je odredište za ljubitelje prirode, planinarenja i šetnji. Posjetitelji mogu istražiti brojne staze i puteljke u okolici doma, uživati u čistom planinskom zraku i diviti se bogatstvu lokalne flore i faune. Park prirode Papuk poznat je po raznolikosti divljeg svijeta, uključujući jelene obične, srne obične, divlje svinje i mnoge druge životinje. Planinarski dom Jankovac nudi ukupno 60 ležaja u sobama, spavaonicama i apartmanima, ima restoran sa 60 sjedećih mjesta te prostranu terasu s pogledom na planinske livade.³⁶

Iz bogate ponude mogu se istaknuti specijaliteti pripremljeni od divljači i gljiva, kao i dnevni gotovi obroci poput šumarskog graha, lovačkog graha, svježe pastrve i drugih jela. Gosti Planinarskog doma Jankovac mogu uživati u impresivnom pogledu na Jankovački slap Skakavac, koji predstavlja prirodni fenomen. Jankovački potok strmoglavljuje sa stijene visoke 28 metara i stvara kanjon Kovačice.

5.3.5. Pansion Peski

Pansion Peski, smješten u blizini grada Đurđevca, izgrađen je 1962. godine i temeljito renoviran 2003. godine. Svoj početak je imao kao lovački dom, a tijekom godina postao je odredištem za lovce, kako strane tako i domaće. Ovaj objekt smješten je na najvišoj pješčanoj dini podravske pješčane pustinja.

Objekt Pansion Peski nudi smještaj s 24 ležaja u sobama na prvom katu, uključujući recepciju i mini-bar. U restoranu koji može primiti 80 osoba, gosti mogu uživati u bogatoj gastro ponudi, s posebnim naglaskom na lovačke specijalitete, uključujući čuvenu juhu od fazana, paštetu od fazana i divljeg zeca te ostala jela od divljači. Vanjska terasa za 30 osoba omogućava uživanje u obroku na otvorenom i može se zatvoriti po potrebi. Pansion Peski nalazi se u istoimenom otvorenom lovištu Peski ukupne površine 14.192 ha u kojem se može loviti jelen obični, srna, divlja svinja, fazan, divlja patka, prepelica.³⁷

³⁶ <https://www.hrsume.hr/turizam/planinarski-dom-jankovac/> (08.06.2023.)

³⁷ <https://www.hrsume.hr/turizam/pansion-peski/> (09.06.2023.)

5.3.6. Pansion Lovački Delnice

Ovaj objekt smješten je iznad Delnica u Park šumi Japlenški vrh, udaljen je 120 km od Zagreba, 40 km od Rijeke i samo 10 km od granice sa Slovenijom. Njegova povijest seže unatrag u 1952. godinu kada je počela izgradnja, a završena je 1955. godine pod rukovodstvom članova lovačkog društva "Tetrijev". S restoranom kapaciteta od 80 sjedećih mjesta, Pansion Lovački Delnice prilagođava se raznim prigodama, bilo da se radi o domjenku, banketu, poslovnom ručku, vjenčanju, proslavi ili intimnoj večeri. Osim toga, prostor je idealan i za poslovna druženja te obiteljske proslave. U kavani možete uživati u trenucima odmora uz glazbu, kavu ili razne slastice.

Posebna ponuda Pansiona Lovačkog Delnice obuhvaća jela od divljači, ističući tradicionalnu lovačku juhu te štrudlu od šumskog voća i borovnica u ugodnom lovačkom ambijentu. Objekt nudi udoban smještaj s 20 kreveta raspoređenih u dvokrevetnim i trokrevetnim sobama te obiteljskom apartmanu, opremljenim televizorom i besplatnim Wi-Fi pristupom. Uz to, posjeduje i dvoranu s kapacitetom od 30 osoba, opremljenu projektorom i platnom, idealnu za seminare i radionice.³⁸

5. METODOLOGIJA I ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju obradit će se rezultati istraživanja koje se provelo za potrebe pisanja ovoga rada. Cilj istraživanja bio je istražiti mogućnosti primjene ekološkog označavanja u ugostiteljsko smještajnim objektima u vlasništvu tvrtke Hrvatskih šuma d.o.o. Također je cilj ovog rada istražiti ulogu, značaj primjene potencijalnih ekoloških standarda s ciljem smanjenja negativnih utjecaja turizma na okoliš. U istraživanju su sudjelovali voditelji ugostiteljskih objekata za smještaj u vlasništvu Hrvatskih šuma.

³⁸ <https://www.hrsume.hr/turizam/pansion-lovacki-delnice/> (09.06.2023.)

5.1. Metodologija istraživanja

Prva faza istraživanja odnosila se na provođenje sekundarnog istraživanja postojećih izvora podataka. Pretraživale su se relevantne dostupne stručne i znanstvene baze podataka. U tu svrhu korištena je metoda istraživanja za stolom (engl. desk research). Prije samog istraživanja putem anketnog upitnika, provedeno je istraživanje na internetu a po pitanju broja, vrsta i strukture smještajnih objekata u vlasništvu Hrvatskih šuma. Prikupljeni podatci obrađeni su metodom analize, sinteze, indukcije, dedukcije, metoda klasifikacije i deskripcije.

Primarno istraživanje provedeno je putem anketnog upitnika, koji je strukturiran na način da se istraže stavovi voditelja ugostiteljskim objekata o mogućnostima provedbe ekološkog označavanja u ugostiteljskim objektima tvrtke Hrvatske šume d.o.o. Prikupljeni podatci analizirani su deskriptivnim statističkim metodama. Podloga za izradu anketnog upitnika bili su obavezni i preporučeni kriteriji ekološke oznake Zeleni ključ, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri u aktualnoj situaciji ugostiteljski objekti Hrvatskih šuma zadovoljavaju kriterije međunarodne ekološke oznake Zeleni ključ. Prethodno su svi voditelji kontaktirani i zamoljeni da pristupe anketnom istraživanju. Objašnjena im je svrha i ciljevi istraživanja. Anketni upitnik se sastoji od četiri osnovna dijela. Prvi dio anketnog upitnika odnosi se na opće informacije o ugostiteljsko smještajnom objektu, drugi dio anketnog upitnika sastoji se od obaveznih i preporučenih kriterija međunarodne ekološke oznake Zeleni ključ. U trećem dijelu ispitanici trebaju označiti kojim dokumentima njihov objekt raspolaže a ključni su za implementaciju ekološke oznake Zeleni ključ. Četvrti dio upitnika odnosi se na stavove ispitanika o ekološkom označavanju u njihovim objektima. Anketni upitnik napravljen je u obliku Google obrasca, distribuiran je putem Google Forms platforme, ispunjavan online i svi podaci su obrađeni i prezentirani uz pomoć opcija koje nudi Google Forms platforma.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno osam ugostiteljsko smještajnih objekata tvrtke Hrvatske šume d.o.o.. Prije samih rezultata istraživanja koji su obrađeni u idućem poglavlju ovog rada, evo i nekoliko osnovnih podataka o anketiranim objektima. Oni koji su sudjelovali u ispunjavanju upitnika osim po velikim odstupanjima po broju zaposlenika koji se kreće od 0 do 16, imaju velike razlike i u svojoj veličini kako po broju soba tako i po broju sjedećih mjesta u restoranima koji se nalaze u sklopu objekata. Dva objekta koji su ispunili anketu uopće nemaju restorane nego nude samo uslugu smještaja. Broj soba kreće se od 3 sobe u najmanjem

objektu do 16 soba u najvećem objektu. U tablici 17 možemo vidjeti neke od osnovnih podataka o objektima koji su ispunili anketu.

Popunjenost smještajnih kapaciteta objekata prema podacima iz anketnog upitnika nije razmjerna broju soba kojima objekt raspolaže. Tako je na primjer najveći broj noćenja (2059) u 2022. godini ostvario Lovački dom Muljava koji raspolaže sa samo 8 soba, dok je Lovački dom Zlatna greda koji raspolaže sa 16 soba ostvario više nego dvostruko manje noćenja (912). Također, u tablici 16 vidljivo je da su anketirani ugostiteljsko smještajni objekti tvrtke Hrvatske šume d.o.o. najviše popunjeni gostima u ljeto i zimu. Prema obrađenim podacima možemo reći da više od dvije trećine prometa imaju upravo u ljeto i zimu, dok na jesen i proljeće ostvaruju manje od trećine ukupnog prometa.

Slijedeće poglavlje ovog rada posvećeno je analiziranju rezultata istraživanja koji su dobiveni putem anketnog upitnika. Najopsežniji dio anketnog upitnika odnosi se na drugo poglavlje gdje su ispitanici odgovarali na pitanja vezano uz primjenu kriterija iz ekološke oznake Zeleni ključ. Drugo poglavlje sastoji se od 11 zasebnih cjelina. Ekološka oznaka Zeleni ključ sastoji se od ukupno 13 cjelina, dvije cjeline nisu dio ovog anketnog upitnika.

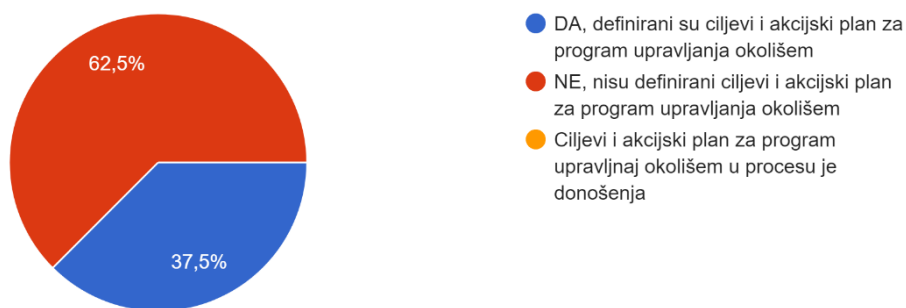
5.2. Rezultati istraživanja

U nastavku rada slijede rezultati istraživanja provedenog putem anketnog upitnika, koji se najvećim dijelom odnose na primjenu obveznih i preporučenih kriterija koji su sastavni dio ekološke oznake Zeleni ključ.

5.2.1. Upravljanje okolišem

Kriteriji upravljanja okolišem u okviru ekološke oznake Zeleni ključ imaju ključnu važnost jer promiču ekološku održivost u sektoru ugostiteljstva. Oni postavljaju standarde za smanjenje ekološkog otiska objekata, potiču učinkovitu upotrebu resursa, smanjuju negativne utjecaje na okoliš te doprinose očuvanju prirodnih resursa i bioraznolikosti. Osim što potvrđuju odgovornost prema okolišu, ovi kriteriji omogućavaju objektima konkurentske prednosti privlačeći ekološki svjesne goste i pridonoseći globalnim naporima zaštite okoliša.

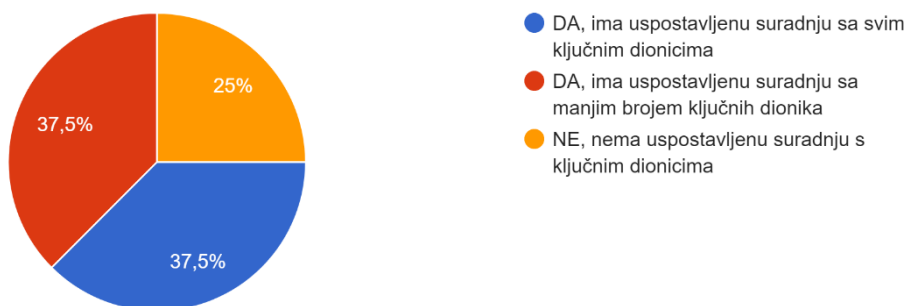
Grafikon 1. Ciljevi i akcijski plan za program upravljanja okolišem u objektu

Prvo pitanje na koje je trebalo dati odgovor bilo je jesu li definirani ciljevi i akcijski plan za program upravljanja okolišem u objektu (grafikon 1). Ciljevi i akcijski plan nisu definirani u 5 objekata ili 62,5%, u ostala 3 objekta ili 37,5% ciljevi i akcijski plan za program upravljanja okolišem u objektu su definirani.

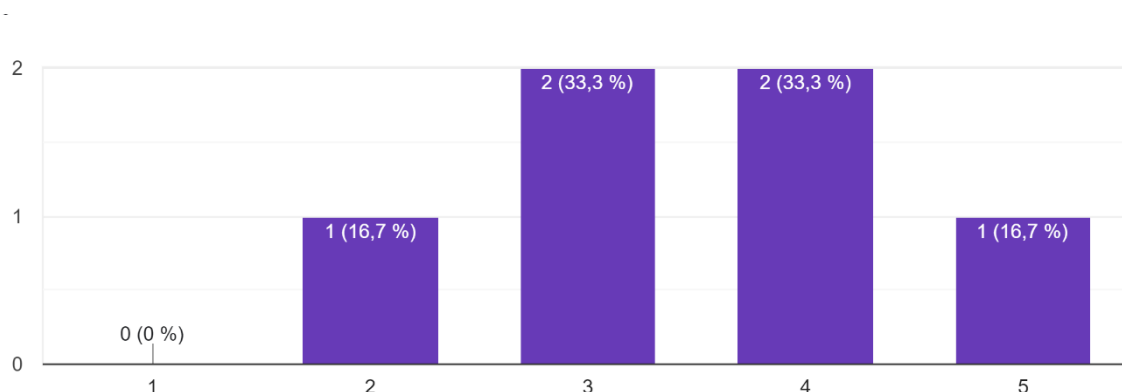
Na grafikonu 2 prikazano je ima li smještajni objekt uspostavljenu suradnju s relevantnim dionicima (turističke agencije, općina, grad, lokalni OPG, LAG, dobavljači...).

Grafikon 2. Suradnja s relevantnim dionicima

Prema prikazanim rezultatima može se zaključiti da većina ispitanika, njih 75%, ima suradnju s ključnim dionicima, dok samo 25% ili 2 objekta nemaju nikakvu suradnju s ključnim dionicima. Koliko je ta suradnja dobro uspostavljena, prema procjeni samih ispitanika, možemo vidjeti na grafikonu 3. Ocjenom jedan označena je izuzetno loša kvaliteta suradnje, a ocjenom 5 iznimno dobra kvaliteta suradnje.

Grafikon 3. Procjena kvalitete suradnje s relevantnim dionicima

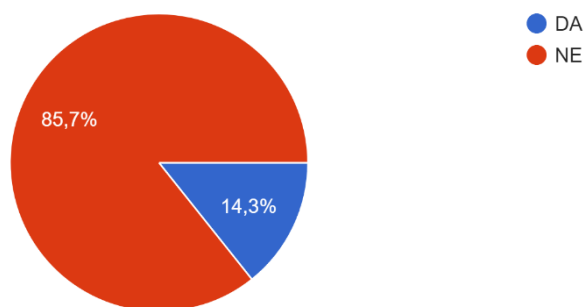

Vidljivo je da niti jedan od 6 ispitanika koji su odgovorili na ovo pitanje ne smatra da imaju izuzetno lošu suradnju s relevantnim dionicima, a samo jedan ispitanik smatra da ima iznimno dobru suradnju s relevantnim dionicima.

Slijedeće pitanje odnosi se na mjerenje ugljičnog otiska. Mjerenje ugljičnog otiska u ugostiteljstvu ima ključnu važnost u suvremenom društvu obilježenom brigom za okoliš i održivim poslovanjem. To omogućava objektima da identificiraju i razumiju njihove emisije stakleničkih plinova koje proizlaze iz njihovih operacija te ih pravilno kvantificiraju. Na temelju tih podataka, mogu razviti strategije za smanjenje emisija i unaprijediti učinkovitost energije, što ne samo da doprinosi zaštiti okoliša i klimatskim ciljevima, već također može rezultirati smanjenjem troškova energije i privlačenjem ekološki osviještenih gostiju. Time se podiže svijest o ekološkoj odgovornosti u ugostiteljstvu i potiče se pozitivan utjecaj na okoliš, čineći sektor održivijim i privlačnijim za goste.

Na žalost prema odgovorima iz anketnog upitnika vidljivo je da niti jedan objekt ne mjeri svoj ugljični otisak. Ipak jedan od objekata poduzima mjere za smanjenje ugljičnog otiska, što je i vidljivo iz odgovora prikazanih na grafikonu 4.

Grafikon 4. Poduzima li vaš objekt konkretne mjere za smanjenje ugljičnog otiska

Prema podacima dostupnima iz anketnog upitnika objekt koji poduzima mjere za smanjenje ugljičnog otiska ima ugrađene solarne panele i ima grijanje na pelete.

5.2.2. Suradnja osoblja

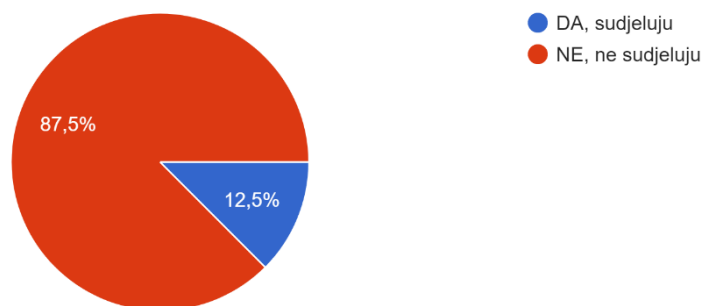
Osoblje ima ključnu ulogu u provođenju ekoloških mjera i pridržavanju standarda, što uključuje pravilno upravljanje otpadom, uštedu energije i vode te promociju ekoloških praksi među gostima. Suradnja osoblja također poboljšava svijest i edukaciju o ekološkim ciljevima, što doprinosi stvaranju održivih i odgovornih poslovnih praksi u ugostiteljstvu. Kroz aktivnu suradnju osoblja, ekološka oznaka Zeleni ključ omogućava bolje ispunjavanje ekoloških standarda i smanjenje negativnog utjecaja ugostiteljskih objekata na okoliš. Za postignuće zadanih ekoloških ciljeva vrlo je važno održavanje redovitih sastanaka voditelja objekta s osobljem. Na grafikonu 5 možemo vidjeti održava li uprava/voditelj smještajnog objekta redovite sastanke s osobljem, kako bi ih izvijestili o postojećim i budućim planovima i aktivnostima vezanim uz zaštitu okoliša.

Grafikon 5. Održavanje redovitih sastanaka s osobljem

Sastanci s osobljem vezano uz zaštitu okoliša uopće se ne održavaju u 2 objekta dok se u većini objekata 62,5%, održavaju više od dva puta godišnje. Sudjeluju li voditelji i članovi osoblja na seminarima o zaštiti okoliša/održivom razvoju možemo vidjeti na grafikonu 6.

Grafikon 6. Sudjelovanje na seminarima o zaštiti okoliša/održivom razvoju

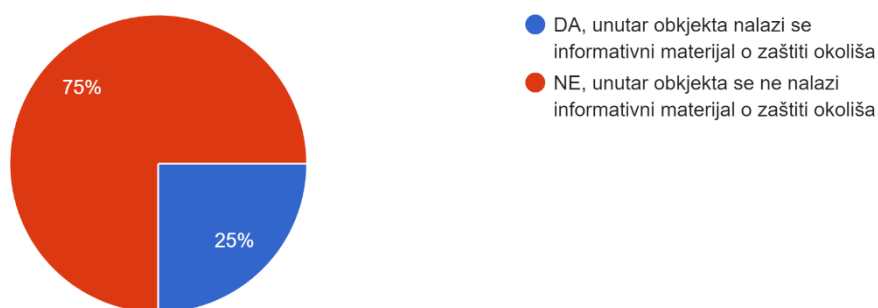
Prema odgovorima ispitanika na ovo pitanje vidljivo je da samo osoblje jednog objekta ili 12,5% voditelja objekata i članova osoblja sudjeluju na seminarima o zaštiti okoliša/održivom razvoju. Sudjelovanje voditelja i osoblja ugostiteljsko smještajnog objekta na seminarima o zaštiti okoliša i održivom razvoju ima ključnu važnost u unaprjeđenju svijesti i znanja o ekološkim praksama. Kroz takve seminare, osoblje stječe bolje razumijevanje o utjecaju svojih aktivnosti na okoliš i nauči implementirati ekološke mjere u svakodnevni rad. To pomaže objektima da smanje negativni utjecaj na okoliš, ostvare uštede u resursima te pridonese održivijem poslovanju i boljem odnosu prema okolišu.

5.2.3. Informacije za goste

Kriterij informacije za goste kod ekološke oznake Zeleni ključ predstavlja važan aspekt u osiguravanju transparentnosti i svijesti gostiju o ekološkim praksama objekta. Pružanjem jasnih i relevantnih informacija gostima o ekološkim inicijativama, energetske učinkovitosti, očuvanju prirode i sličnim aspektima, objekti promoviraju odgovorno putovanje i pomažu gostima da donesu ekološki osviješćene odluke tijekom svog boravka. Ovo pomaže u podizanju svijesti o zaštiti okoliša i potiče goste na podršku održivim praksama.

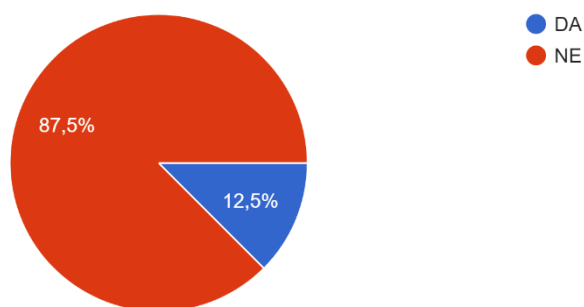
Kako su ispitanici odgovorili na pitanje nalazili se unutar objekta informativni materijal o aktivnostima provođenja zaštite okoliša možemo vidjeti na grafikonu 7. Samo četvrtina ili 25% anketiranih objekata ima informativne materijale o zaštiti okoliša unutar samog objekta, dok 75% objekata nema takve materijale.

Grafikon 7. Informativni materijali o aktivnostima provođenja zaštite okoliša

Na pitanje o dostupnosti gostima tih istih materijala potvrdno su također odgovorila ta ista 2 objekta, što znači da su u objektima koji imaju informativne materijale ti materijali dostupni gostima. Slijedeće pitanje anketnog upitnika odnosilo se na mogućnosti sudjelovanja gostiju u aktivnostima koje objekti poduzimaju u vezi zaštite okoliša (grafikon 8).

Grafikon 8. Sudjelovanja gostiju u aktivnostima koje objekt poduzima u vezi zaštite okoliša

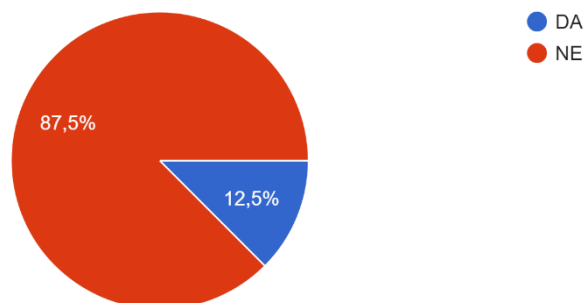

Samo jedan objekt pozitivno je odgovorio na ovo pitanje, što znači da gosti imaju mogućnost sudjelovanja u aktivnostima koje objekt poduzima u vezi zaštite okoliša samo u njemu. Svi ostali objekti tvrtke Hrvatske šume d.o.o. koji su sudjelovali u ovom anketnom upitniku trenutno ne nude tu mogućnost. Oni objekti koji su pozitivno odgovorili na prethodno pitanje trebali su navesti koje su to aktivnosti. Navedena je aktivnost ekološke osviještenosti tijekom *team buildinga* kad se gostima tijekom njihovog druženja ponudi opcija da na primjer izvrše pošumljavanje nekog područja.

Zadnje pitanje iz ove cjeline odnosilo se na mogućnost unajmljivanja bicikala u objektu. Na grafikonu 9 vidljivo je da samo jedan od osam objekata nudi navedenu mogućnost.

Grafikon 9. Mogućnost unajmljivanja bicikala u objektu

Postoji li mogućnost unajmljivanja bicikla u vašem objektu?
8 odgovora

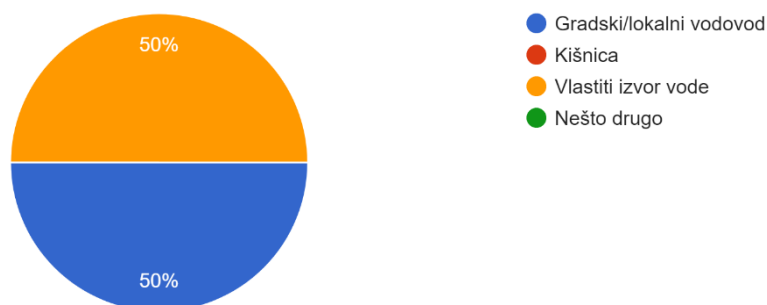

5.2.4. Opskrba vodom

Kriteriji vezani uz opskrbu vodom kod ekološke oznake Zeleni ključ naglašavaju važnost održivog upravljanja vodom u ugostiteljskim objektima. Ovo uključuje učinkovitu potrošnju vode, smanjenje gubitaka, te primjenu mjera zaštite vodnih izvora i očuvanje kvalitete vode. Održiva opskrba vodom ključna je za smanjenje ekološkog otiska objekta, zaštitu prirode i okoliša te pružanje kvalitetnog iskustva gostima.

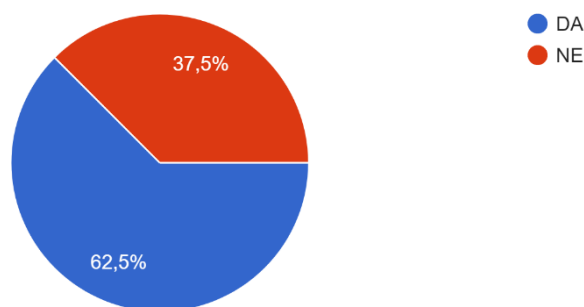
Prema podacima iz anketnog upitnika polovica ispitanih objekata opskrbljuje se vodom iz vlastitih izvora (grafikon 10). Najvjerojatnije jer je dio njih smješten u predjelima gdje uopće ne postoji druga mogućnost opskrbe vodom. Iz grafikona 10 također je vidljivo da niti jedan objekt ne koristi kišnicu ili neki drugi način vodoopskrbe osim vlastitih izvora ili gradskog/lokalnog vodovoda.

Grafikon 10. Opskrba objekta vodom

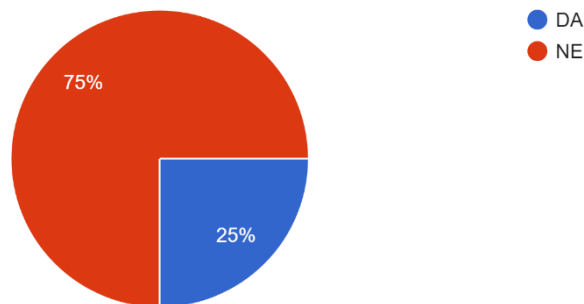

Kriterij ukupne potrošnje vode mjesečno potiče na praćenje i mjerenje ukupne potrošnje vode na mjesečnoj razini te postavljanje ciljeva za smanjenje tog broja. Održivo upravljanje vodom uključuje efikasnu potrošnju, popravak curenja i redovito održavanje vodovodnih sustava kako bi se smanjila negativna ekološka i ekonomska izloženost zbog visokih potrošačkih računa i potreba za očuvanjem prirodnih izvora. Ukupnu potrošnju vode mjesečno bilježi 62,5% ispitanih objekata, dok potrošnju vode na mjesečnoj bazi ne bilježi 37,5% ili 3 od ispitanih 8 objekata (grafikon 11).

Grafikon 11. Bilježenje ukupne potrošnje vode na mjesečnoj bazi

Grafikon 12. Mogućnost podešavanja količine vode za ispiranje u vodokotlići

Kriterij o mogućnosti podešavanja količine vode za ispiranje vodokotlića kod ekološke oznake Zeleni ključ promiče upotrebu vodokotlića koji omogućuju korisnicima da prilagode količinu vode za ispiranje prema stvarnim potrebama, što vodi smanjenju nepotrebne potrošnje vode.

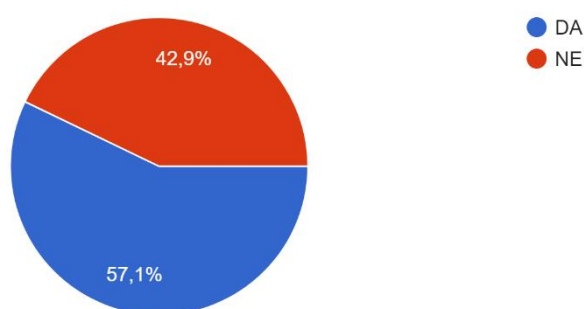
Ova prilagodljiva funkcija pomaže u očuvanju vodnih resursa i smanjenju ukupne potrošnje vode u ugostiteljskim objektima, što je važan korak prema održivijem poslovanju i zaštiti okoliša. Također, omogućuje gostima razvijanje svijesti o uštedi vode i doprinosi

promicanju odgovornog ponašanja prema okolišu. Od ukupno osam objekata koji su ispunili anketni upitnik njih šest ili 75% koristi vodokotliće (slika 20) koji imaju mogućnost prilagodbe količine vode za ispiranje. Samo dva objekta ili 25% ispitanih ne koriste navedene vodokotliće.

Znatne uštede vode mogu se ostvariti pravovremenim otkrivanjem kvarova koji su mogući na dijelovima vodoopskrbne mreže u objektu. Na pitanje provjerava li osoblje unutar objekta redovito slavine i toalete kako bi se spriječilo njihovo curenje, svi ispitanici su odgovorili potvrdno. Ušteda vode može se ostvariti i količinom protoka u tuševima. Na grafikonu 13 prikazan je odgovor na pitanje imaju li tuševi u objektu protok vode manji od 9 litara u minuti.

Grafikon 13. Protok vode u tuševima

Imaju li tuševi unutar objekta protok vode manji od 9 l/min (min.75 % tuševa)?
7 odgovora

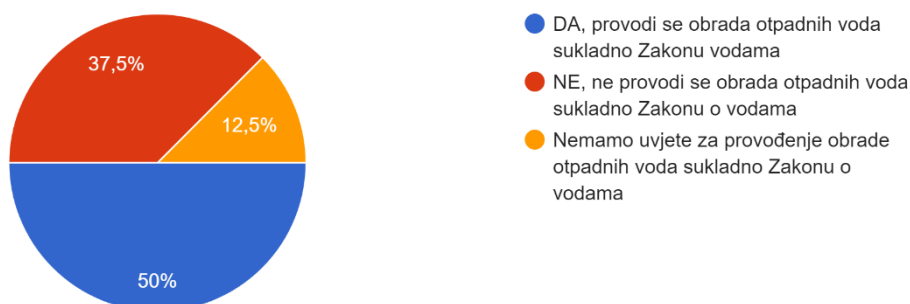
Odgovor na ovo pitanje dalo je 7 ispitanika, 52,1% objekata ima protok vode manji od devet l/min. Na minimalno 75% tuševa u objektu. Jedan ispitanik nije odgovorio na ovo pitanje dok su 3 ispitanika ili 42,9% dali negativan odgovor na postavljeno pitanje. Regulacijom količine protoka vode tijekom tuširanja moguće je ostvariti znatne uštede iste bez osjetnog smanjenja kvalitete usluge za goste. Osim na tuširanju, velike uštede vode mogu se postići i ugradnjom senzora na pisoare. Ugrađene senzore na pisoarima ima 62,5% objekata, dok pisoare bez senzora još uvijek imaju 3 objekta ili 37,5%.

Slijedeće pitanje vezano je uz provođenje obrade otpadnih voda sukladno Zakonu o vodama. Prema odgovorima koji su dali ispitanici objekti (grafikon 14), obrada otpadnih voda sukladno zakonu provodi se u pola objekata, dok se u 37,5% objekata ne provodi, a jedan objekt ili 12,5% nema uvjete za provođenje obrade otpadnih voda prema navedenom zakonu.

Grafikon 14. Obrada otpadnih voda

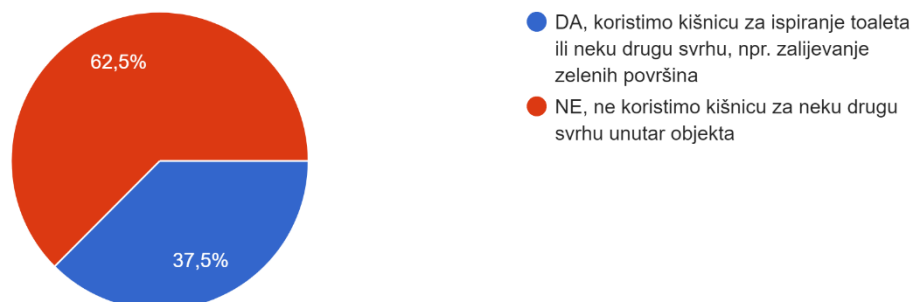
Provodi li se obrada otpadnih voda sukladno Zakonu o vodama?

8 odgovora

Nitko od ispitanih objekata ne koristi otpadne vode nakon obrade. Na grafikonu 15 možemo vidjeti skupljaju li i koriste objekti kišnicu za ispiranje toaleta ili neku drugu svrhu unutar objekta.

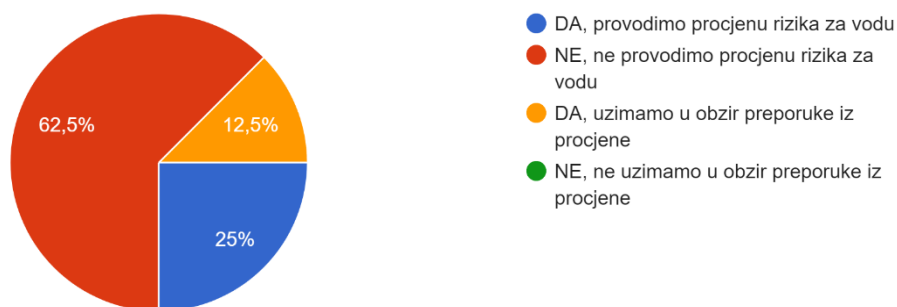
Grafikon 15. Skupljanje i korištenje kišnice

Vidljivo je da većina objekata ili njih 62,5% ne koristi kišnicu, dok 37,5% ili 3 ispitana objekta koriste skupljaju i koriste kišnicu.

Provodi li smještajni objekt procjenu rizika za vodu i uzima li u obzir preporuke iz procjene možemo vidjeti na grafikonu 16. Kriterij o provođenju rizika za vodu kod ekološke oznake Zeleni ključ odnosi se na procese identifikacije i upravljanja potencijalnim rizicima vezanim uz kvalitetu vode u ugostiteljskim objektima. Ova praksa pomaže osigurati da se voda koristi na način koji minimizira negativan utjecaj na okoliš i ljudsko zdravlje. Kroz sustavno praćenje i kontrolu vode koja se koristi u objektu, ovaj kriterij promiče održavanje visokih standarda higijene i okolišne održivosti.

Grafikon 16. Procjena rizika za vodu

Prema podacima iz ovog grafikona vidljivo je da većina objekata njih 62,5% ne provodi procjenu rizika za vodu. Procjenu rizika provode 3 objekta, a od ta tri objekta jedan objekt ili 12,5% uzima u obzir preporuke koje dobije u procjeni rizika za vodu.

5.2.5. Pranje i čišćenje

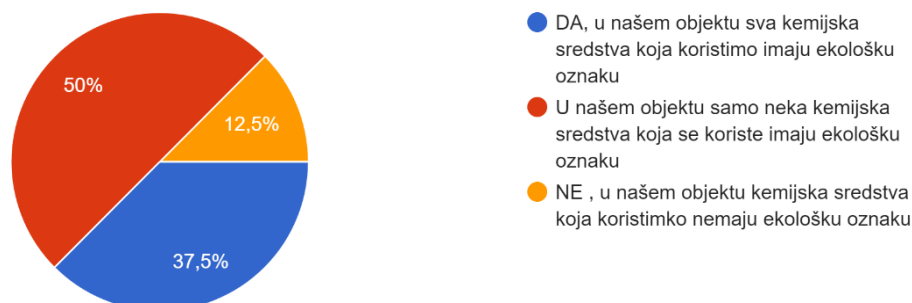
Kriteriji za pranje i čišćenje kod ekološke oznake Zeleni ključ postavljaju smjernice za održivo upravljanje ovim aspektima u ugostiteljskim objektima. Oni obuhvaćaju upotrebu ekološki prihvatljivih deterdženata i kemikalija kako bi se minimizirao utjecaj na okoliš, kontroliranu potrošnju vode i energije tijekom procesa pranja i čišćenja, te promicanje recikliranja i pravilnog odlaganja otpada. Kroz ove kriterije, Zeleni ključ potiče objekte da usvoje održive prakse u očuvanju higijenskih standarda uz istovremeno smanjenje negativnog utjecaja na okoliš.

Jedan od primjera gdje se može uštedjeti na korištenju vode i sredstava za čišćenje s ciljem smanjenja onečišćenja okoliša je i promjena posteljine i ručnika na zahtjev. Posteljina i ručnici ne mijenjaju se svaki dan nego gost ima mogućnost zahtjeva za odabirom termina promjene istih. Ukoliko gost smatra da još može koristiti posteljinu ili ručnike, neće zahtijevati nove. Mogućnost promjene posteljine i ručnika na zahtjev postoji u samo jednom objektu ili 12,5% od osam ispitanih. Kod većine objekata ili 87,5% ta mogućnost još uvijek ne postoji.

Korištenje kemijskih sredstava za čišćenje, dezinfekciju i održavanje higijene koji posjeduju neku ekološku marku predstavlja važan doprinos očuvanju okoliša. Grafikon 17 prikazuje da samo 1 ili 12,5% objekata koji su ispunili anketni upitnik ne koristi sredstva koja

imaju neku ekološku oznaku. Svi ostali objekti, njih 87,5% koriste barem neka kemijska sredstva za čišćenje, dezinfekciju i održavanje koji posjeduju ekološku oznaku.

Grafikon 17. Korištenje kemijskih sredstava označenih ekološkom markom

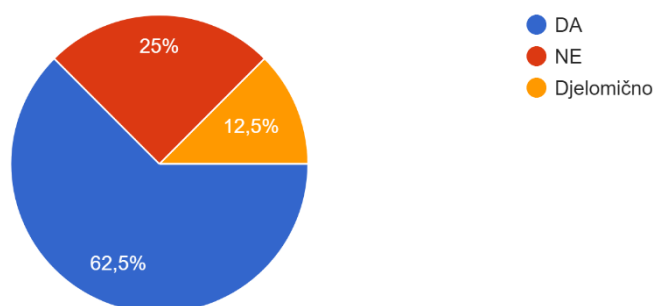

Ekološke marka koju su ispitanici naveli je EU Ecolabel, ostale marke koje su naveli nisu eko oznake nego nazivi tvrtki ili robne marke proizvoda.

Prema odgovorima iz anketnog upitnika 37,5% objekata koristi papirnate ručnike i toaletni papir izbijeljen bez upotrebe klora. Četvrtina ispitanih tvrtki tj. 25% koristi papirnatu galanteriju i papirnate ručnike koje imaju ekološku oznaku. Polovica ispitanih objekata, ukupno četiri, upotrebljava deterdžente za pranje suđa koji posjeduju ekološku oznaku EU Ecolabel. Deterdžente za pranje rublja s ekološkom oznakom koristi 37,5% ili 3 ispitana objekta.

Na grafikonu 18 možemo vidjeti koliko objekata ima kontrolirani sistem doziranja za kemijska sredstva za čišćenje, dezinfekciju i održavanje higijene.

Grafikon 18. Doziranje kemijskih sredstava za čišćenje, dezinfekciju i održavanje higijene

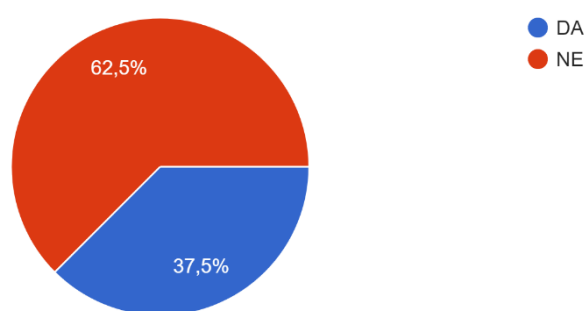

Većina objekata, njih 62,5% koristi kontrolirane sisteme doziranja, 12,5% koristi ih djelomično, dok četvrtina ispitanih ili 2 objekta uopće ne koriste sisteme doziranja kemijskih sredstava za čišćenje, dezinfekciju i održavanje higijene.

Korištenje platnenih krpa za čišćenje i održavanje higijene također je važno u ispunjavanju kriterija za ekološku oznaku Zeleni ključ. Platnene krpe koristi 75% objekata, dok ih samo jedna četvrtina ili 25% ne koristi platnene krpe u svome radu. Prema rezultatima anketnog upitnika samo jedan objekt ne koristi umjetne mirisne sprejeve i parfeme za stvaranje osjećaja čistoće i svježine, dok 87,5% ispitanih objekata koristi navedene proizvode.

Grafikon 19 prikazuje nudi li smještajni objekt svojim gostima mogućnost da odaberu da im se sobe ne čiste. Od osam ispitanih, tri objekta nude takvu mogućnost, dok 5 objekata ili njih 62,5% ne nude takvu mogućnost.

Grafikon 19. Mogućnost ne čišćenja sobe

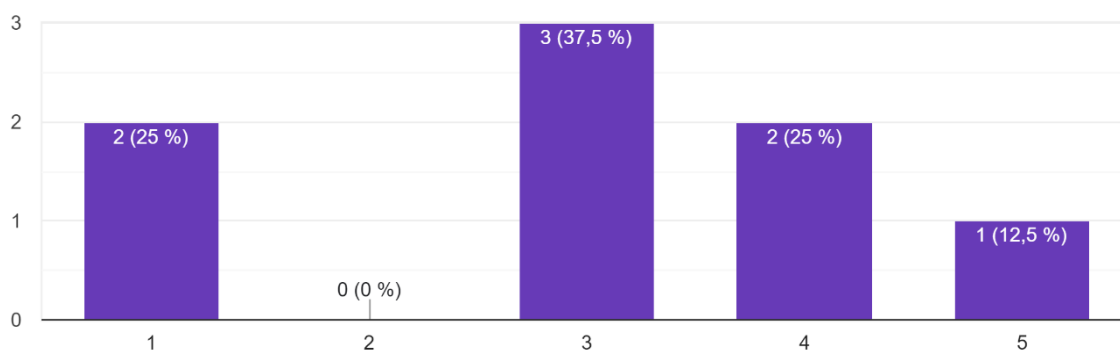
5.2.6. Otpad

Kriteriji za upravljanje otpadom kod ekološke oznake Zeleni ključ postavljaju smjernice za smanjenje, sortiranje, recikliranje i ispravno zbrinjavanje otpada u ugostiteljskim objektima. Oni potiču objekte na minimiziranje stvaranja otpada kroz smanjenje upotrebe jednokratne plastike i nepotrebnog pakiranja. Također, promiču razdvajanje otpada na izvoru kako bi se omogućilo recikliranje i ponovna uporaba, a time i smanjenje utjecaja na okoliš. Kroz ove kriterije, Zeleni ključ potiče odgovorno upravljanje otpadom kako bi se smanjilo onečišćenje okoliša i pridonijelo održivijem poslovanju ugostiteljskih objekata.

Prema podacima iz anketnog upitnika 87,5% objekata prikuplja otpad odvojeno unutar objekta u najmanje 3 kategorije. Samo jedan objekt ili 12,5% ne prikuplja otpad odvojeno. Također prema odgovorima ispitanika komunalna poduzeća odvoze taj prikupljeni odvojeni otpad na za to predviđena odlagališta. Vrlo je važno da upute za pravilno razvrstavanje i gospodarenje otpadom unutar smještajnog objekta budu dostupne osoblju. Osoblju 75% objekata ovakve upute su dostupne, dok u četvrtini objekata one nisu dostupne.

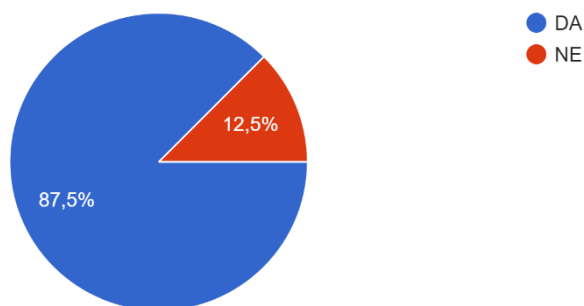
Smanjenjem korištenja jednokratnog pribora za jelo također se može pomoći očuvanju okoliša. Na grafikonu 20 prikazano je koriste li objekti jednokratni pribor za jelo, s tim da je raspon odgovora od 1 - uopće ne izbjegavamo do 5 - u potpunosti izbjegavamo.

Grafikon 20. Korištenje jednokratnog pribora za jelo

Odvoz opasnih krutih tvari i tekućih kemikalija na siguran način, na odgovarajuće mjesto za prihvatanje takve vrste otpada realizira se u šest objekata, u jednom objektu ne, dok jedan objekt nije odgovorio na ovo pitanje. Opasne krute tvari i tekuće kemikalije skladište se u odvojenim spremnicima i zaštićene su od curenja i zagađenja okoliša u sedam od osam ispitanih objekata ili u 87,5% objekata (grafikon 21). Jedan objekt nema mogućnosti takvog skladištenja.

Grafikon 21. Skladištenje opasnih krutih tvari i kemikalija u objektu

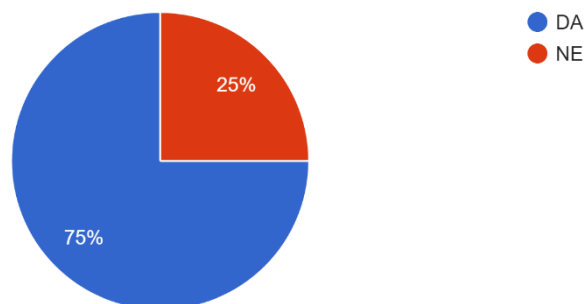

Na pitanje nalaze li se u svakoj sobi unutar smještajnog objekta kante za otpatke sa uputom za odvojeno prikupljanje otpada svi ispitanici odgovorili su negativno. Niti jedan ispitanik u sklopu tvrtke Hrvatske šume d.o.o. nema mogućnost odvojenog prikupljanja otpada u sobama. Također niti jedan objekt ne registrira ukupnu količinu nastalog otpada po vrstama.

Grafikon 22 prikazuje koristi li objekt više od 5 prehrambenih proizvoda koji su pojedinačno zapakirani u mala, jedinična pakiranja, poput npr. šećera, maslaca, meda i slično.

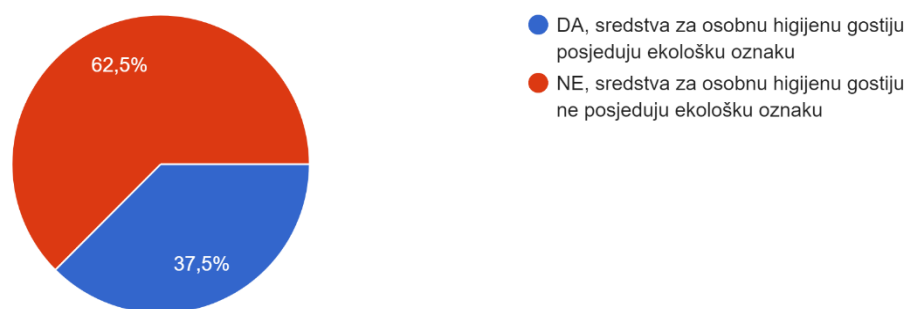
Prema dobivenim podacima 75% objekata koristi navedena pakiranja, dok ih 25% objekata ne koristi.

Grafikon 22. Korištenje jediničnih pakiranja kod više od 5 prehrambenih proizvoda

U nastavku istraživanja slijedi analiza odgovora na nekoliko pitanja vezanih uz higijenske potrepštine. Smanjenje otpada može se postići i uporabom raznih dozatora u smještajnim objektima. Kod 75% ispitanika pribor za osobnu higijenu gostiju (šamponi, sapuni itd.) nalazi se u dozatorima. Dozatore za navedene proizvode ne koriste dva ispitana objekta ili 25%. Pakiranja za osobnu higijenu izrađena od biorazgradivih materijala koriste se u samo jednom ispitanom objektu, dok se kod 87,5% objekta takva pakiranja ne koriste. Na pitanje posjeduju li sredstva za osobnu higijenu gostiju, koja se nalaze u kupaoni ekološku oznaku potvrdno je odgovorilo 37,5% ispitanika, dok je 62,5% dalo negativan odgovor (grafikon 23).

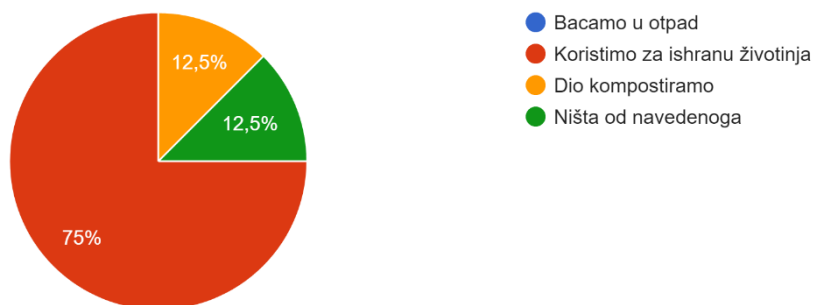
Grafikon 23. Ekološka oznaka na sredstvima za osobnu higijenu gostiju

Prema rezultatima iz anketnog upitnika kozmetički pribor, toaletni pribor i slični proizvodi za jednokratnu upotrebu dostupni su samo na zahtjev gosta u 25% objekata, dok su kod 75% objekata takav pribor i proizvodi dostupni uvijek u svakoj sobi. Najmanje 75% ovih proizvoda za higijenu (šamponi, sapuni i sl.) imaju nacionalnu ili međunarodnu ekološku oznaku u dva ispitana objekta dok šest objekata ne koristi proizvode s ekološkom oznakom.

Slijedeće pitanje vezano je uz kompostiranje otpada. Organski otpad kompostira ili upotrebljava u druge svrhe 25% ispitanika, dok 75% to ne radi.

Grafikon 24. Bio otpad iz kuhinje (ostaci hrane)

Na grafikonu 24 vidljivo je da 75% ispitanih objekata bio otpad (ostatke iz kuhinje) koristi za ishranu životinja, dok jedan objekt dio tog otpada i kompostira.

5.2.7. Energija

Kriteriji za energiju kod ekološke oznake Zeleni ključ postavljaju temelje za učinkovito korištenje energije u ugostiteljskim objektima. Oni zahtijevaju da se objekti opremaju energetske učinkovitim uređajima i sistemima, uključujući LED rasvjetu, visoko učinkovite grijače vode, klimatizaciju s kontrolom temperature i energetske učinkovite aparate. Također, naglašavaju važnost regulacije temperature, uključujući grijanje i hlađenje prostora, kako bi se smanjila nepotrebna potrošnja energije.

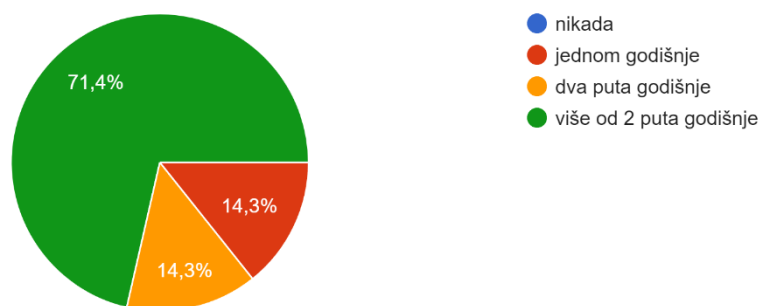
Također, ovi kriteriji potiču i korištenje obnovljivih izvora energije poput solarnih panela i vjetroturbina kako bi se smanjila ovisnost o fosilnim gorivima. Osim toga, zahtijevaju sustavno praćenje i mjerenje potrošnje energije kako bi se identificirale prilike za uštedu i poboljšanja. Korištenjem energetske učinkovitih tehnologija i praksa, ugostiteljski objekti mogu značajno smanjiti svoj ekološki otisak, troškove energije te doprinijeti održivom poslovanju i zaštiti okoliša.

Ukupnu potrošnju energije barem jedanput mjesečno prema odgovorima iz anketnog upitnika bilježi 75% ispitanih objekata, dok njih 25% ne bilježi potrošnju energije minimalno jedanput mjesečno. Sustav za regulaciju grijanja i klimatizacije nije ugrađen u samo jedan objekt, u sve ostale objekte njih sedam navedeni sustav je ugrađen. Energetske efikasnu rasvjetu

unutar objekta koristi šest objekata dok četvrtina ispitanih objekata ili njih 25% takvu rasvjetu ne koriste. Kod 62,5% ispitanika postotak energetske efikasne rasvjete koju koriste u objektu je veći od 75%. Polovica objekata, njih četiri ima minimalno 50% LED rasvjete u objektu.

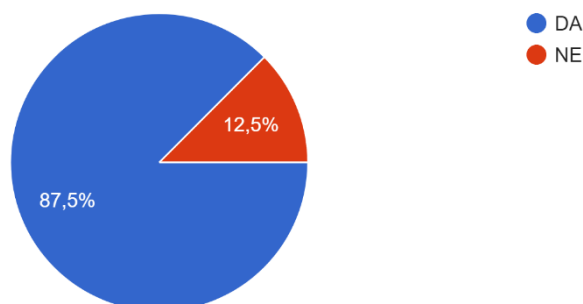
Na pitanje koliko često čiste filtre za masnoću u kuhinji (grafikon 25) odgovorilo je sedam ispitanika pošto jedan od objekata nudi samo uslugu smještaja.

Grafikon 25. Čišćenje filtera za masnoću u kuhinji

Filtere za masnoću čiste svi objekti s tima da njih 71,4% koji su odgovorili na ovo pitanje to radi više od 2 puta godišnje. Samo jedan objekt to radi jedanput godišnje. Velika većina objekata njih sedam od osam ispitanih ili 87,5% kontroliraju ventilacijski, klimatizacijski i sustav za grijanje najmanje jednom godišnje kako bi bili energetske učinkoviti (grafikon 26).

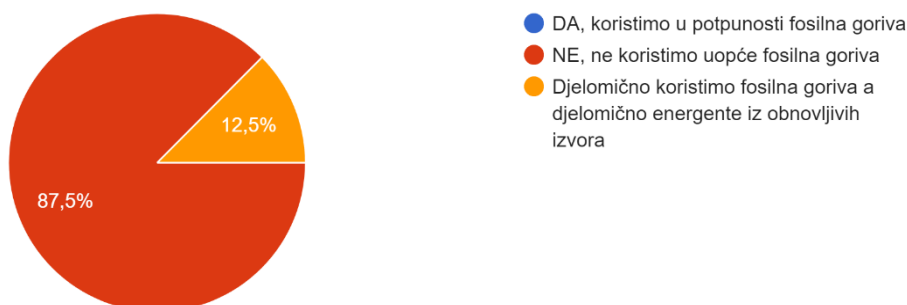
Grafikon 26. Godišnja kontrola ventilacijskih, klimatizacijskih i sustava za grijanje

Standardna temperatura grijanja/hlađenja u sobama za goste definirana je unutar 62,5% objekata, u ostalim objektima navedena temperatura nije definirana. Samo jedan objekt ili 12,5% nema energetske efikasne novo kupljene električne uređaje u gostinjskim sobama, kuhinji, praonici rublja i slično. Energetske efikasne novo kupljene električne uređaje prema rezultatima anketnog upitnika ima 87,5% objekata. Vanjska rasvjeta kod 75% ispitanika minimalizirana je i/ili ima ugrađene senzore za automatsko paljenje ili gašenje.

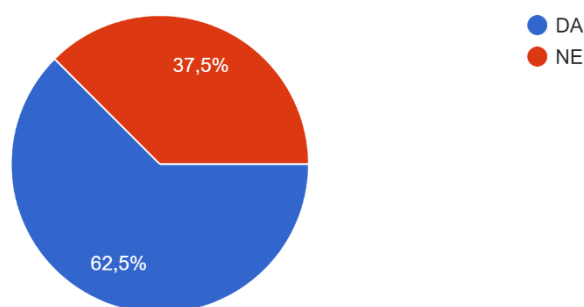
Niti jedan ispitaní objekt prema obrađeni rezultatima anketnog upitnika ne koristi najmanje 50% električne energije proizvedene ili kupljene iz obnovljivi izvora energije. Na grafikonu 27 možemo vidjeti koriste li objekti fosilna goriva za grijanje/ hlađenje.

Grafikon 27. Korištenje fosilni goriva za grijanje/hlađenje

Samo jedan objekt djelomično koristi fosilna goriva, ostali sedam objekata ili 87,5% uopće ne koriste fosilna goriva za grijanje/hlađenje. Procjena energetske učinkovitosti i potrošnje električne energije je važan kriterij kod ekološke oznake Zeleni ključ jer omogućuje ugostiteljskim objektima da kvantificiraju svoju potrošnju energije i identificiraju potencijalne uštede. Ovaj kriterij promiče svjesnost o energetske učinkovitosti te potiče na korištenje energetske štedljive opreme i tehnologija. Pobljšanje energetske učinkovitosti pomaže smanjiti troškove poslovanja, smanjiti emisije staklenički plinova i doprinijeti zaštiti okoliša, čineći objekte održivijima i odgovornijima prema ekološkim standardima. Navedena procjena kod 62,5% objekata radi se najmanje jednom u 5 godina (grafikon 28).

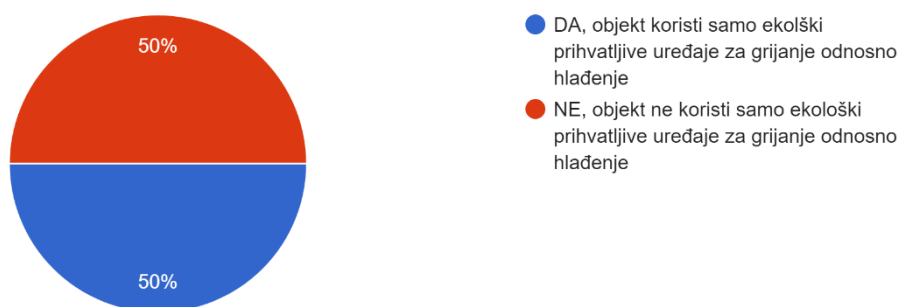
Grafikon 28. Procjena energetske učinkovitosti i potrošnje električne energije

Punjenje električni vozila nudi samo jedan ispitaní objekt, dok 87,5% objekata nema takvu mogućnost. Instaliranjem punjača za električne automobile pored smještajni objekata jedan je od načina privlačenja ekološki osviješteni gostiju da posjete objekt.

Svi objekti potiču svoje zaposlenike da gase svjetlo u prostorijama gdje nije potrebno radi uštede. Grafikon 29 prikazuje koji od ispitanih objekata koristi samo ekološki prihvatljive uređaje za grijanje ili klimatizaciju. Prema obrađenim podacima vidljivo je da polovica objekata ili njih 50% koristi navedene uređaje.

Grafikon 29. Ekološki prihvatljivi uređaji za grijanje ili klimatizaciju

5.2.8. Hrana i piće

Kriteriji za hranu i piće kod ekološke oznake Zeleni ključ odražavaju sveobuhvatan pristup održivosti u ugostiteljskim objektima. Ovi kriteriji promiču odabir ekološki prihvatljivih namirnica, lokalno uzgojenih proizvoda i pridržavanje visokih standarda u pripremi hrane kako bi se smanjio negativan utjecaj na okoliš. Također, ističu se prakse poput smanjenja otpada hrane, recikliranja, te uvođenja održivih metoda u kuhinji kako bi se smanjila potrošnja resursa.

Osim toga, kriteriji za hranu i piće potiču na ponudu zdravih i uravnoteženih obroka, pružajući gostima kvalitetne prehrabene opcije. Također, promiču se specifične dijetalne potrebe, uvažavanje sezonskih proizvoda i edukacija osoblja o ekološki odgovornom pristupu u prehrambenom sektoru. Ovaj sveobuhvatan pristup hrani i piću pridonosi održivosti ugostiteljskih objekata i osigurava da se posluje na način koji je odgovoran prema okolišu i zdravlju gostiju.

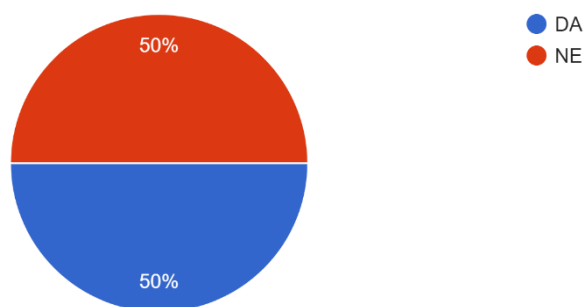
U ovom poglavlju rada obrađeni su odgovori iz anketnog upitnika vezani uz kriterije hrana i piće ekološke oznake Zeleni ključ. Svi ispitani objekti negativno su odgovorili na pitanje kupuju li proizvode dobivene od zaštićenih ili ugroženih vrsta. Takav odgovor bio je i očekivan pošto je prodaja navedenih proizvoda zakonom zabranjena. Na grafikonu 30 možemo vidjeti da polovica objekata njih četiri nabavlja najmanje 5 različitih vrsta prehrambenih proizvoda,

koji su lokalno proizvedeni. Prvenstveno se misli na lokalna obiteljska poljoprivredna gospodarstva i na proizvode kao što su rakija, voće, povrće, sir, janjetina, odojak, med i slično.

Grafikon 30. Nabavljanje lokalno proizvedenih prehrambenih proizvoda

Nabavlja li smještajni objekt najmanje 5 različitih vrsta prehrambenih proizvoda, koji su lokalno proizvedeni? (rakija, voće, povrće, sir, janjetina, odojak, divljač itd...)

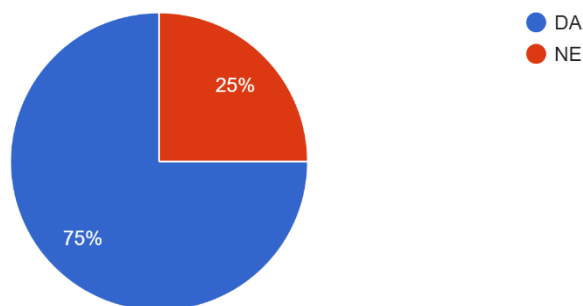
8 odgovora

Ovdje treba naglasiti da kupovina proizvoda od lokalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova) ima niz važnih prednosti. Prvo, podržava se lokalna ekonomija, potiče se održivost zajednice i pomaže se očuvanju ruralnih područja. Također, kupovinom od OPG-ova smanjuje se ekološki otisak jer proizvodi putuju kraće udaljenosti, a često su i ekološki prihvatljiviji u uzgoju. Osim toga, takvi proizvodi često su svježiji, sezonski i prirodno proizvedeni, što može pružiti bolji okus i nutritivnu vrijednost hrane.

Ponuda vegetarijanskih/veganskih jela također je dio ovog istraživanja. Grafikon 31 prikazuje nude li se u restoranu objekta vegetarijanski/veganski meni.

Grafikon 31. Ponuda vegetarijanskog/veganskog menija u restoranu

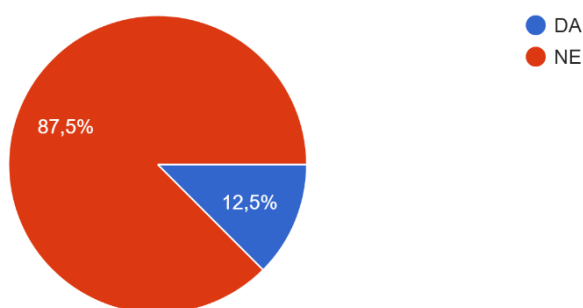
Prema prikazanim rezultatima vidljivo je da 75% objekata u svojoj ponudi ima navedeni meni. Od preostala dva objekta jedan uopće nema restoran stoga nema ni ponudu ovakve vrste menija. Možemo zaključiti da velika većina restorana u sklopu objekata nudi

vegetarijanski/veganski meni. Na pitanje da li je najmanje 25% ponuđene hrane vegetarijanska hrana svi ispitanici odgovorili su negativno. Iako većina objekata u ponudi ima vegetarijanski meni prema rezultatima iz anketnog upitnika to je ipak manje od 25% ponude. Polovica restorana koji su ispunili upitnik nudi veganski meni kao glavno jelo. Gosti koji su vegani u tim restoranima mogu naručiti vegansko jelo kao glavno jelo, iako takva ponuda nije velika, u svakom slučaju manja je od 25%.

Ponuda vode za piće također može utjecati na očuvanje okoliša, u 75% objekata koji su ispunili anketni upitnik nudi se voda iz slavine umjesto vode u bocama. Korištenje vode iz slavine umjesto flaširane vode ima nekoliko važnih prednosti. Prvo, voda iz slavine obično je mnogo jeftinija, što smanjuje troškove i smanjuje potrebu za proizvodnjom i transportom plastičnih boca, što je ekološki prihvatljivije. Također, voda iz slavine često prolazi strože kontrole kvalitete i regulaciju u usporedbi s flaširanom vodom, čineći je sigurnijom i pouzdanijom opcijom za piće.

Zanimljivo je da je u samo jednom restoranu naznačeno koja hrana je organskog podrijetla i lokalno proizvedena (grafikon 32). Može se zaključiti da je to veliki propust restorana jer prema ovom istraživanju polovica ih nabavlja hranu lokalno. Što znači da neki imaju organske namirnice lokalnog podrijetla ali to ne naglašavaju svojim gostima.

Grafikon 32. Naznačena hrana organskog podrijetla, lokalno proizvedena

Na pitanje jeli u restoranu najmanje 50% hrane organskog podrijetla, lokalno proizvedene 25% ispitanika odgovorilo je potvrdno, dok kod 75% njih to nije slučaj. Kupovina mesa s ekološkom markicom važna je zbog nekoliko razloga. Takvo meso obično dolazi od životinja koje su uzgojene s više pažnje, često na gospodarstvima gdje se vodi interes o dobrobiti životinja. Također, ekološki certificirano meso često je bez štetnih kemikalija i antibiotika, što ga čini zdravijim izborom za potrošače. Na kraju, poticanjem potražnje za ovim proizvodima pomažemo podržati održivije prakse u poljoprivredi i zaštiti okoliša. Meso s ekološkim markicama kupuje 62,5% objekata, dok ih 37,5% ne kupuje meso iz eko uzgoja.

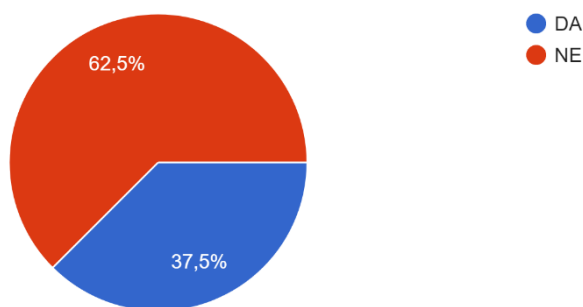
5.2.9. Zelene površine

Kriteriji vezani uz zelene površine kod ekološke oznake Zeleni ključ značajni su za ocjenu održivosti i ekološke odgovornosti ugostiteljskih objekata. Oni obuhvaćaju zahtjeve za očuvanje i unapređenje zelenih površina unutar i oko objekta. To uključuje očuvanje prirodnog bilja, drveća i drugog vegetacijskog pokrova te promicanje održivih praksi očuvanja zelenih površina. Kriteriji se također odnose na očuvanje biološke raznolikosti i staništa divljih vrsta, poticanje uporabe prirodnih materijala za uređenje zelenih površina te smanjenje upotrebe kemijskih sredstava u održavanju tih površina. Uključivanje zelenih površina u strategiju upravljanja okolišem doprinosi očuvanju prirode, estetici prostora i stvaranju prirodnog okruženja koje gostima omogućuje povezanost s prirodom tijekom njihovog boravka.

Niti u jednom od svih osam objekata koji su ispunjavali upitnik ne koriste se kemijski pesticidi i gnojiva za održavanje zelenih površina. Obzirom na položaj tih objekata od kojih su neki smješteni uz potoke, rijeke ili izvore vode to je i razumljivo. Također niti jedan objekt ne koristi sustave „pametnog zalijevanja“ za zalijevanje zelenih površina u sklopu objekta.

Poduzimaju li objekti radnje za zaštitu biološke raznolikosti unutar svojih prostora možemo vidjeti na grafikonu 33.

Grafikon 33. Poduzimanje radnji za zaštitu biološke raznolikosti

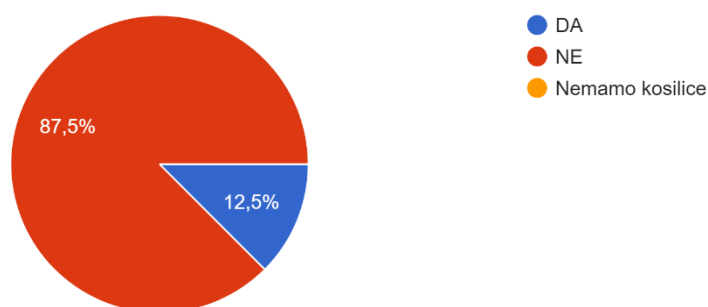
Prema podacima iz grafikona vidljivo je da samo 37,5% ili 3 objekta poduzima neke radnje za zaštitu biološke raznolikosti unutar svojih prostora. Potrebno je naglasiti da je očuvanje biološke raznolikosti izuzetno važno jer pridonosi zaštiti prirode, promicanju održivih praksi i stvaranju uravnoteženog ekosustava. Očuvanjem različitih biljnih i životinjskih vrsta, stvaraju se povoljni uvjeti za očuvanje ekosustava, smanjenje negativnih utjecaja na okoliš i pružanje podrške održivom turizmu. Također, raznolikost prirodnog svijeta obogaćuje iskustvo

gostiju, pružajući im priliku da dožive prirodnu ljepotu i bogatstvo okoliša tijekom svog boravka.

Na pitanje kupuje li objekt za sadnju novih površina autohtone biljne vrste te da li aktivno iskorjenjuje invazivne vrste 25% ispitanika odgovorilo je pozitivno, dok 75% ispitanih ne kupuje za sadnju novih površina autohtone biljne vrste niti iskorjenjuje invazivne vrste. Samo jedan objekt od svih ispitanih ima u svojoj okolini povrtnjak, voćnjak ili začinsko bilje. Šteta je da više objekata nema barem začinsko bilje u svojoj okolini, na taj način bi uštedjeli na kupovini istog ali i jela bi bila ukusnija zbog svježine začinskog bilja.

Kod samo jednog ispitanog objekta novokupljene kosilice su na električni pogon (grafikon 34), ostali objekti posjeduju kosilice ali nisu na električni pogon.

Grafikon 34. Novokupljene kosilice su na električni pogon

Kosilice na električni pogon igraju važnu ulogu u očuvanju okoliša jer smanjuju emisiju štetnih plinova i buku u usporedbi s tradicionalnim benzinskim kosilicama. Njihova upotreba doprinosi poboljšanju kvalitete zraka i smanjenju onečišćenja okoliša, čineći ih odabirima prijateljskima prema okolišu i usklađenima s kriterijima Zelenog ključa. Osim toga, električne kosilice često su ekonomičnije i zahtijevaju manje održavanja, što bi pomoglo ispitanim ugostiteljskim objektima u smanjenju operativnih troškova.

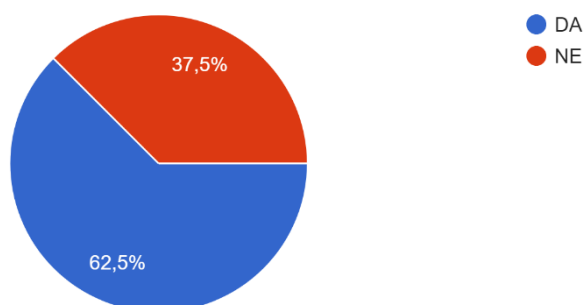
5.2.10. Društveno odgovorno poslovanje

Kriteriji društveno odgovornog poslovanja igraju važnu ulogu u okviru ekološke oznake Zeleni ključ, jer promiču etičko i odgovorno ponašanje poslovnih subjekata prema društvu i zajednici. Ovi kriteriji obuhvaćaju niz aspekata, uključujući brigu o zaposlenicima, promicanje ljudskih prava, sudjelovanje u lokalnoj zajednici te podršku dobrotvornim i društveno korisnim

projektima. Poslovanje koje se pridržava tih kriterija stvara pozitivan društveni utjecaj, pomaže poboljšanju kvalitete života zaposlenika i lokalnog stanovništva, te doprinosi održivijoj i etički orijentiranoj poslovnoj praksi. Kroz ove kriterije, Zeleni ključ potiče ugostiteljske objekte ne samo da brinu o okolišu, već i da postanu pozitivni akteri u svojim zajednicama.

Podupire li smještajni objekt najmanje 2 „Zelene aktivnosti“ ili inicijative za razvoj društvene zajednice, uključujući zdravstvo, zdravstvene mjere, obrazovanje, infrastrukturu možemo vidjeti na grafikonu 35.

Grafikon 35. Zelene aktivnosti ili inicijative za razvoj društvene zajednice

Iz obrađenih podataka vidljivo je da 62,5% objekata podupire sve gore navedeno. Možemo reći da pet ispitanih objekata posluje na društveno odgovoran način.

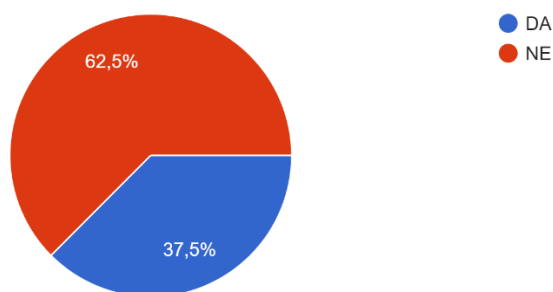
5.2.11. Administracija

Kriteriji administracije kod ekološke oznake Zeleni ključ značajno pridonose boljem upravljanju i vođenju ugostiteljskih objekata s obzirom na ekološke i održive prakse. Ovi kriteriji obuhvaćaju sustavno dokumentiranje svih aspekata upravljanja okolišem i ekološkim inicijativama, odnosno stvaranje jasnih politika i procedura vezanih uz očuvanje prirode. Također, administrativni kriteriji potiču praćenje i izvještavanje o postignutim ciljevima u pogledu energetske učinkovitosti, smanjenja otpada i drugih okolišnih pitanja.

Održavanje potrebne dokumentacije i zapisa pridonosi transparentnosti i odgovornosti u poslovanju, omogućujući objektima da prate napredak prema ekološkim ciljevima i identificiraju područja za poboljšanja. Kroz ove administrativne kriterije, Zeleni ključ potiče objekte da implementiraju sustave upravljanja okolišem koji pomažu u dugoročnom očuvanju prirode i održivom poslovanju.

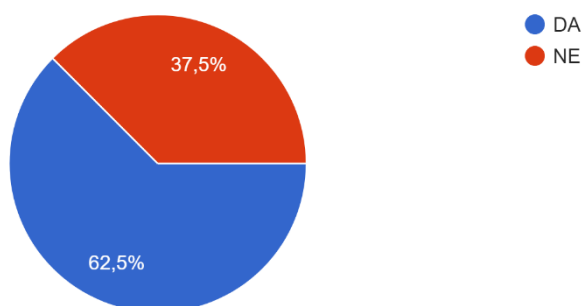
Pet od osam ispitanih objekata ili njih 62,5% ne obavještava svoje dobavljače o svojim obvezama u pogledu održivosti te ih ne potiče da slijede iste obveze u pogledu održivosti. Prema obrađenim podacima to radi samo 37,5% ili 3 ispitana objekta. Na pitanje je li najmanje 75% dobavljača s kojima smještajni objekt surađuje opredijeljeno za održivi razvoj okoliša i/ili posjeduje neki od eko certifikata potvrdno je odgovorilo samo 12,5% ispitanih objekata tj. jedan objekt. Svi opstali objekti na ovo pitanje odgovorili su negativno. Grafikon 36 prikazuje jesu li najmanje 3 vrste tekstilnih proizvoda (kupljenih ili iznajmljenih) ekološki prihvatljivi. Iz obrađenih podataka vidljivo je da su na ovo pitanje potvrdno odgovorila 3 objekta dok je 5 objekata ili 62,5% odgovorilo negativno.

Grafikon 36. Najmanje 3 vrste tekstilnih proizvoda su ekološki prihvatljivi

Slijedeće pitanje u anketnom upitniku bilo je vezano uz uslugu pranja rublja. Ispitanici su trebali odgovoriti ukoliko koriste uslugu pranja rublja, nalazi li se ta tvrtka na manjoj udaljenosti od 100 km od objekta. Potvrdno je odgovorilo 75% ispitanika, dok je 25% odgovorilo negativno. Smanjenjem udaljenosti tvrtke koja za objekt vrši usluge smanjuje se i putni trošak a samim time i potrošnja goriva što pozitivno utječe na očuvanje okoliša. Na grafikonu 37 vidljivo je da 62,5% ispitanih objekata potiče svoje zaposlenike na korištenje održivog prijevoza.

Grafikon 37. Poticanje zaposlenika na korištenje održivog prijevoza

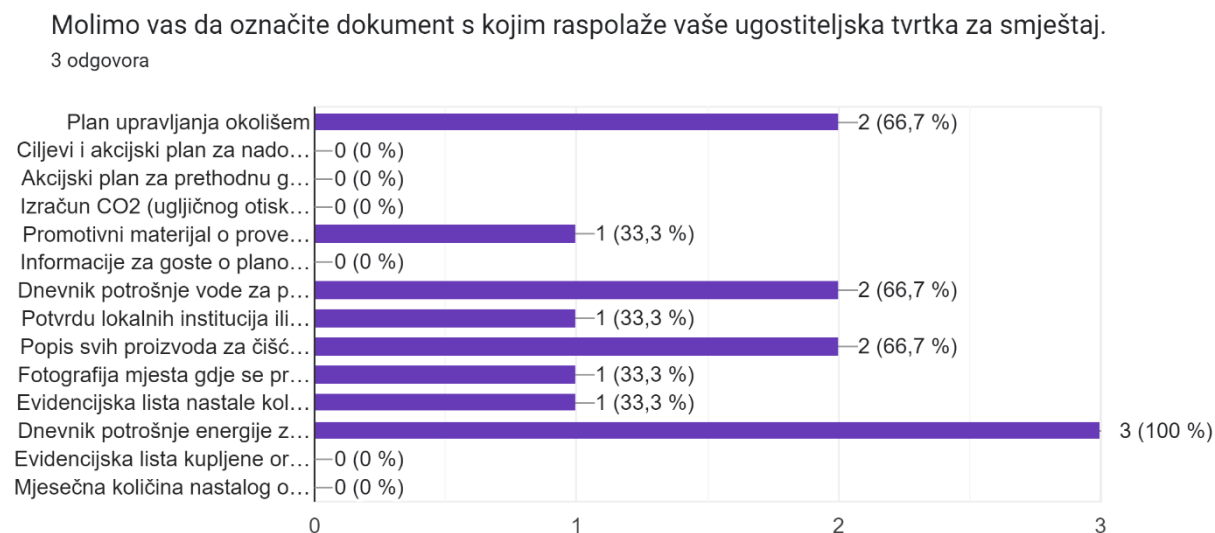
Korištenje održivog prijevoza od strane zaposlenika ima izrazito važnu ulogu u smanjenju ukupnog ekološkog otiska organizacije. To ne samo da doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova i lokalnog onečišćenja zraka, već također smanjuje gužve i stvara ugodnije radno okruženje. Osim ekoloških koristi, korištenje održivog prijevoza može povećati produktivnost i zadovoljstvo zaposlenika, potičući zdrav način kretanja, smanjenje stresa i veću povezanost s lokalnom zajednicom.

5.2.12. Dokumenti

U ovom dijelu anketnog upitnika ispitanici su trebali označiti s kojim dokumentima raspolažu. Dokumenti su ključni kod ekološke oznake Zeleni ključ jer pružaju dokaze i transparentnost u vezi s ekološkim praksama i upravljanjem okolišem u ugostiteljskim objektima. Oni pomažu potvrditi da se pridržavaju postavljenih standarda i kriterija te omogućuju gostima i stručnjacima da procijene i potvrde ekološku odgovornost objekta. Dokumentacija također olakšava praćenje i poboljšanje aktivnosti vezanih uz očuvanje okoliša u budućnosti. Ispitanici su zamoljeni da odgovore kojim dokumentima u svom poslovanju raspolažu a odnose se na podržavanje uspostave ekološke oznake Zeleni ključ. Zahtijevani dokumenti su slijedeći: Plan upravljanja okolišem; Ciljevi i akcijski plan za nadolazeću godinu (opišite koje konkretne ciljeve planirate ostvariti, do kojeg datuma i na koji način); Akcijski plan za prethodnu godinu (s opisom ostvarenih aktivnosti); Izračun CO₂ (ugličnog otiska) i metoda izračuna (Preporučljivi kriterij) - putem Green Key stranice <http://www.greenkey.global/online-hcmi/>; Promotivni materijal o provedenim aktivnostima zaštite okoliša; Informacije za goste o planovima i aktivnostima smještajnog objekta u zaštiti okoliša; Dnevnik potrošnje vode za proteklu sezonu; Potvrdu lokalnih institucija ili ugovor kojim se dokazuje da je objekt spojen na kanalizacijski sustav ili na drugi način obrađuje otpadne vode; Popis svih proizvoda za čišćenje i pranje koji se koriste u objektu, a posjeduju ekološku oznaku; Fotografija mjesta gdje se prikuplja oporabivi otpad; Evidencijska lista nastale količine otpada po mjesecima; Dnevnik potrošnje energije za prethodnu godinu; Evidencijska lista kupljene organske hrane i pića, označene ekološkom oznakom ili lokalno proizvedene za proteklu sezonu (najmanje 5 različitih vrsta hrane); Mjesečna količina nastalog otpada od hrane u kilogramima za prethodnu sezonu.

Odgovor na ovo pitanje dalo je samo 3 od osam ispitanika, pretpostavljam da je to zato jer nisu upoznati s navedenim dokumentima (grafikon 38).

Grafikon 38. Dokumenti kojima raspolaže ugostiteljska tvrtka za smještaj

Vidljivo je da svi objekti koji su odgovorili na ovo pitanje imaju jedino Dnevnik potrošnje energije za prethodnu godinu. Niti jedan objekt nema šest navedenih dokumenata. Prema rezultatima ovog istraživanja vidljivo je da ispitani objekti nemaju potrebnu dokumentaciju kojom bi dokazali da ispunjavaju potrebne kriterije za dobivanje eko oznake Zeleni ključ.

Sigurno je to nešto na čemu bi trebalo poraditi jer samo transparentnim poslovanjem koje može potkrijepiti dokazima neki objekt može zadovoljiti sve uvjete koji su potrebni za dobivanje eko oznake.

5.2.13. Stavovi ispitanika

Stavovi ugostiteljskih objekata koji žele dobiti ekološku oznaku igraju ključnu ulogu u uspješnom ostvarivanju ekoloških ciljeva. Posvećenost i pozitivni stavovi objekata prema održivim praksama predstavljaju temelj za usvajanje ekoloških inicijativa. Ugostiteljski objekti koji prepoznaju važnost očuvanja okoliša i smanjenja ekološkog utjecaja često će biti motivirani da implementiraju mjere kao što su smanjenje otpada, ušteda energije i vode, te lokalna nabava.

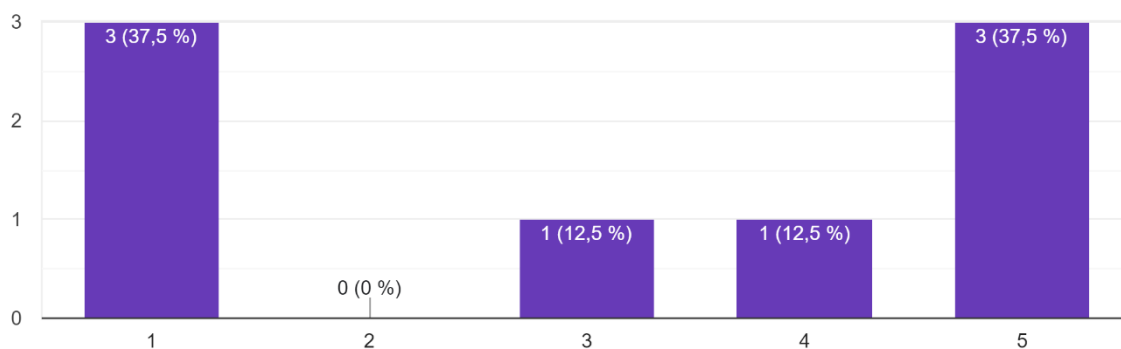
Osim toga, pozitivni stavovi objekata prema ekološkoj oznaci mogu potaknuti druge na usvajanje istih praksi, stvarajući tako pozitivan lančani učinak u industriji ugostiteljstva.

Također, objekti koji promoviraju svoje ekološke inicijative i sudjeluju u certifikaciji privlače goste koji cijene održivost, što može rezultirati većim brojem posjetitelja i poboljšanjem konkurentske pozicije.

U konačnici, stavovi ugostiteljskih objekata prema ekološkim praksama odražavaju njihovu predanost očuvanju okoliša i društveno odgovornom poslovanju, što je od suštinskog značaja za dobivanje ekološke oznake u ugostiteljstvu. Sastavni dio anketnog upitnika ujedno i njegov zadnji dio bila su pitanja vezana uz stavove ispitanika. Kod slijedećih 9 pitanja ispitanici su trebali označiti polje od 1 do 5, s tim da je odgovor pod brojem 1- u potpunosti se ne slažem, a broj 5 - u potpunosti se slažem. Na grafikonu 39 vidljivo je kakav stav o negativnom utjecaju turizma i ugostiteljstva na prostor i okoliš imaju voditelji osam objekata koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

Grafikon 39. Utjecaj turizma i ugostiteljstva na prostor i okoliš

Turizam i ugostiteljstvo nemaju negativan utjecaj na prostor i okoliš (1- uopće se ne slažem, 5- u potpunosti se slažem)
8 odgovora

Mišljenja su podijeljena 37,5% ispitanika uopće se ne slaže s tim da turizam i ugostiteljstvo nemaju negativan utjecaj na prostor i okoliš. Isti broj ispitanika njih 37,5% u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom.

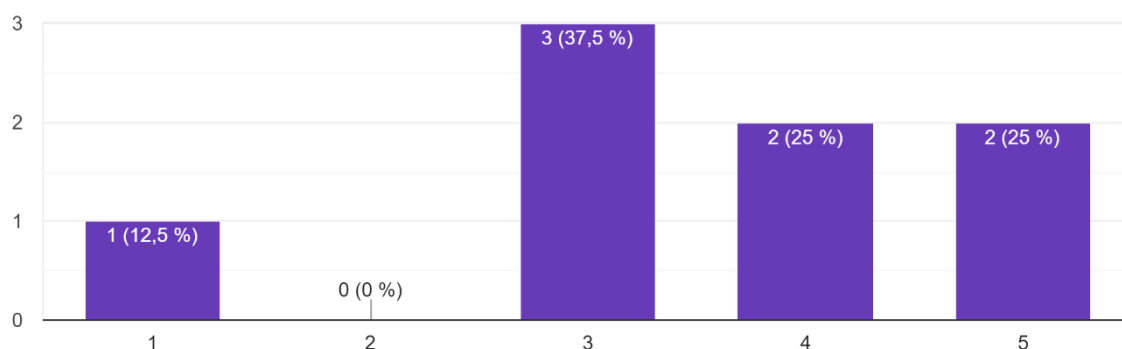
Slijedeće pitanje vezano je uz implementaciju vjerodostojne ekološke oznake u ugostiteljski objekt i mogućnost privlačenja većeg broja posjetitelja implementacijom iste. Polovica ispitanih objekata u potpunosti se slaže da bi implementacija vjerodostojne ekološke oznake privukla veći broj posjetitelja u njihov objekt, samo jedan ispitanik od njih osam uopće se ne slaže s ovom tvrdnjom. Možemo reći da je svijest o potrebi uvođenja vjerodostojne ekološke oznake u njihove objekte ipak prisutna kod više od polovice ispitanika.

Grafikon 40 pokazuje što ispitanici misle da li su ljudi koji posjećuju njihove objekte i borave u njima visoko osviješteni po pitanju očuvanja i zaštite prirode i okoliša.

Grafikon 40. Osviještenost posjetitelja po pitanju očuvanja i zaštite prirode i okoliša

Ljudi koji posjećuju naše objekte i borave u njima visoko su osviješteni po pitanju očuvanja i zaštite prirode i okoliša(1- uopće se ne slažem, 5- u potpunosti se slažem)

8 odgovora

Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti da se ipak većina objekata slaže s tvrdnjom da su ljudi koji posjećuju njihove objekte i borave u njima visoko osviješteni po pitanju očuvanja i zaštite prirode i okoliša. Jedan od ispitanih objekata uopće se ne slaže s ovom tvrdnjom.

Točno 50% ispitanika označilo je odgovor 3 na tvrdnju da je ekološko označavanje ugostiteljskih objekata za smještaj rezultat trendova na tržištu i ne doprinosi značajno očuvanju prirode i okoliša. Odgovor broj 4 označilo je dva objekta, dok je po jedan objekt označio odgovore 1 i 5. Iz obrađenih rezultata vidljivo je da se ipak većina ispitanika slaže sa navedenom tvrdnjom.

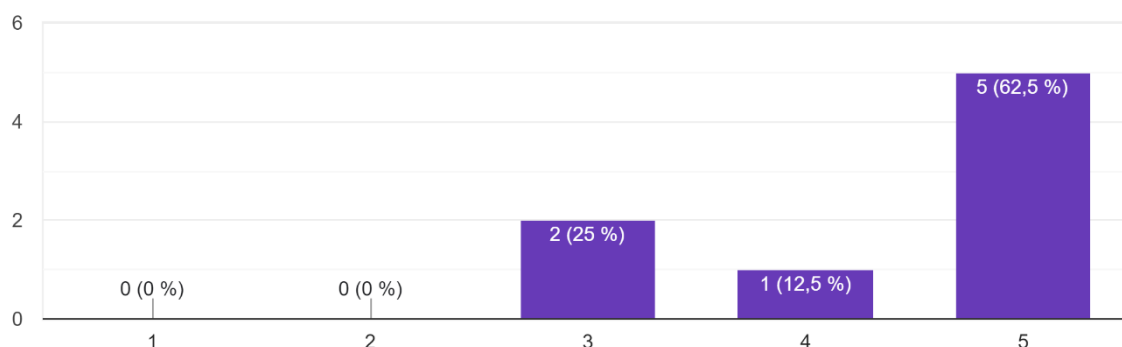
Četiri slijedeća pitanja u anketnom upitniku vezana su za smanjenje troškova u slučaju označavanja objekta nekom ekološkom oznakom. Prema obrađenim podacima vidljivo je da se velika većina objekata (odgovori od 3-5) slaže da bi označavanjem njihovog objekta nekom vjerodostojnom ekološkom oznakom u konačnici rezultiralo smanjenjem troškova poslovanja. Mišljenja su da bi se smanjila potrošnja vode, količina otpada koji proizvode, troškovi energije kao i ukupni troškovi poslovanja. Ipak, voditelj jednoga objekta se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da bi uvođenjem ekološke oznake došlo do smanjenja troškova energije i količine proizvedenog otpada. Odgovori na sva postavljena pitanja vidljivi su u obrađenom anketnom upitniku koji se nalazi u prilogu ovoga rada.

Odgovore na pitanje trebaju li ugostiteljski objekti za smještaj u sastavu tvrtke Hrvatske šume d.o.o. imati implementiranu jednu od međunarodno priznatih ekoloških oznaka možemo vidjeti na grafikonu 41. Većina ispitanika ili njih 62,5% se u potpunosti slaže s navedenim uvođenjem neke od međunarodnih ekoloških oznaka.

Grafikon 41. Implementacija jedne međunarodne ekološke oznake

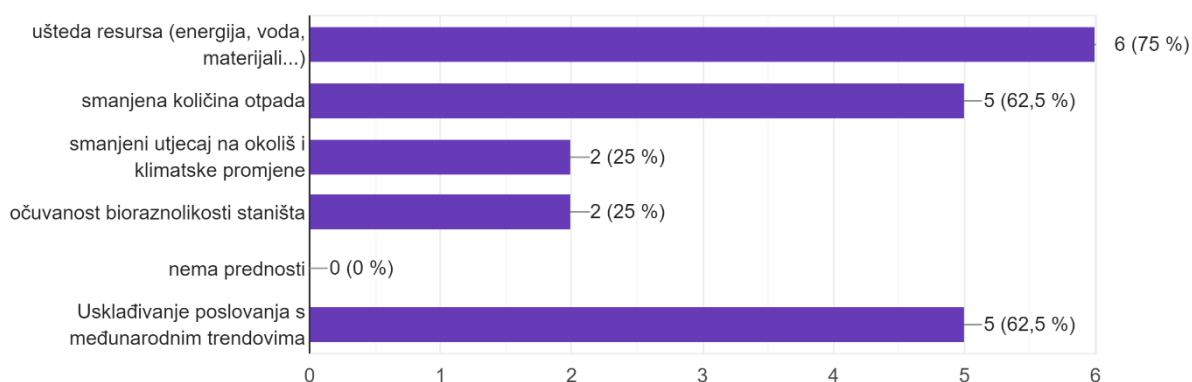
Ugostiteljski objekti za smještaj u sastavu Hrvatskih šuma trebaju imati implementiranu jednu od međunarodno priznatih ekoloških oznaka (1- uopće se ne slažem, 5- u potpunosti se slažem)

8 odgovora

Koje su prednosti implementacije ekološkog označavanja prema mišljenju osoba koje su ispunjavale anketni upitnik prikazano je na grafikonu 42.

Grafikon 42. Prednosti implementacije ekološkog označavanja

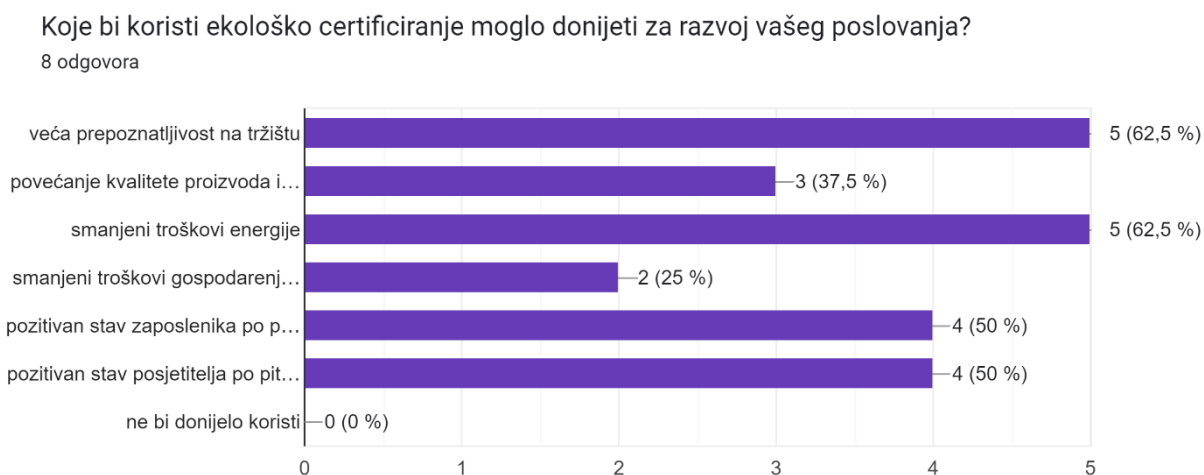
Vidljivo je da niti jedan ispitanik ne smatra da implementacija ekološkog označavanja nema prednosti. Najviše ispitanika njih 75% smatraju da bi uvođenjem ekološke oznake uštedjeli na raznim resursima, kao što su energija, voda i razni materijali.

Na pitanje što misle čemu doprinosi ekološko označavanje, također svi ispitanici misle da doprinosi nečemu od navedenoga niti jedan se nije odlučio za odgovor ništa od navedenog.

Većina ispitanih misli da najviše doprinosi boljoj promociji na tržištu. Nameće se zaključak da je to bilo i očekivano jer svi ispitanici su svjesni da su posjetitelji više skloni odlaziti u objekte koji posjeduju neku međunarodno priznatu ekološku oznaku.

Posljednje pitanje u ovom poglavlju ali i u anketnom upitniku odnosilo se na koristi koje bi po mišljenju ispitanika ekološko certificiranje moglo donijeti za razvoj njihovog poslovanja (grafikon 43).

Grafikon 43. Koristi od ekološkog certificiranja

Svi ispitanici misle da bi ekološko certificiranje donijelo određene koristi u njihovom poslovanju. Najviše ispitanika njih 62,5% misli da bi ekološko certificiranje njihovih objekata pridonijelo većoj prepoznatljivosti na tržištu i smanjenju troškova energije. Također, polovica ispitanika ili njih 50% mišljenja je da bi ekološko certificiranje pridonijelo pozitivnom stavu zaposlenika i posjetitelja po pitanju zaštite okoliša.

7. ZAKLJUČAK

Uvođenje ekoloških oznaka u ugostiteljske smještajne objekte predstavlja ključni korak prema održivom i odgovornom poslovanju. Zahvaljujući takvim inicijativama, objekti imaju priliku pokazati svoju posvećenost očuvanju okoliša i društvenoj odgovornosti, stvarajući pozitivan utjecaj na okolinu i zajednicu. Benefiti uvođenja ekoloških oznaka su brojni. Eko znake pomažu objektima da smanje svoj ekološki otisak, što dovodi do ušteda u potrošnji vode, energije i drugih resursa. Osim toga, smanjenje otpada i usvajanje održivih praksi u nabavi hrane i drugih proizvoda doprinosi ekonomskoj učinkovitosti poslovanja. Međunarodno priznate ekološke oznake također privlače goste koji sve više cijene ekološki osviještene ugostiteljske smještajne objekte. U budućem poslovanju, ekološke oznake omogućuju objektima da ostanu konkurentni, usmjereni na rast i razvoj, te potiču inovacije u pristupima održivosti.

Kao što je već napomenuto u prethodnom poglavlju ovoga rada cilj istraživanja koje je provedeno u tvrtki Hrvatske šume d.o.o. bio je utvrditi do koje mjere i na koji način ugostiteljske smještajne objekti tvrtke sudjeluju u provedbi ekološkog označavanja. Anketni upitnik većim dijelom sastavljen je na osnovu ekološke oznake Zeleni ključ to jest pojedinih kriterija koje ugostiteljske smještajne objekti trebaju zadovoljiti da bi dobili navedeni ekološki certifikat.

Na osnovu obrađenih rezultata iz anketnog upitnika može se zaključiti da kod svih ispitanika prevladava mišljenje o nužnosti uvođenja neke od ekoloških oznaka u njihove objekte. Većina njih još uvijek ne ispunjava sve kriterije koji se traže, ali iz njihovih odgovora vidljivo je da postoji velika želja da se ti kriteriji u budućnosti zadovolje s krajnjim ciljem implementacije neke od međunarodno priznatih ekoloških oznaka. Također, može se zaključiti da je ovo istraživanje pokazalo da kod većine ispitanih ugostiteljskih smještajnih objekata tvrtke Hrvatske šume d.o.o. postoji ekološka osviještenost i želja za očuvanjem okoliša.

Nakon obrađenih podataka iz zadnje cjeline anketnog upitnika gdje su ispitanici iznosili svoje stavove o važnosti primjene ekološkog označavanja vidljivo je da ispitanici koji su ispunili anketni upitnik misle da provedba ekološkog označavanja u ugostiteljskim smještajnim objektima nije samo obveza prema okolišu, već i strateška prednost koja pomaže očuvanju planeta, zadovoljstvu gostiju i dugoročnom uspjehu poslovanja.

LITERATURA

1. Avelini Holjevac, I.: **Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji**, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002.
2. Bilen, M.: **Turizam i okoliš : ekonomsko – geografski pristup izučavanju problematike**, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Mikrorad d.o.o., 2011.
3. Birkić D.: **Održivi turistički razvoj priobalne destinacije**, Doktorski rad, Sveučilište u Rijeci, fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija 2016.
4. Birkić D., Primužak A., Barić D.: **Interpretacija kao alat očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja na primjeru parka Lonjsko polje**, Stručni rad, UDK: 712 Zbornik radova Međimorskog veleučilišta u Čakovcu, Vol. 10 No.1, str.13-21. Zbornik radova MEV, ISSN 1847-702X (Tisak), ISSN 1849-1138 (Online) (Crosbi 1048388), 2019.
5. Birkić D., Čubelić Pilića I., Kljajić Šebrek: **The role of local government in planning of sustainable tourism of coastal destination**, 22nd Biennial International Congress, TOURISM & HOSPITALITY INDUSTRY 2014, Trends in Tourism and Hospitality Management, Original Scientific paper, ISSN 1848-4581, Opatija, 2014.
6. Dalmatia Green: <https://dalmatia-green.hr/certifikat/>, (12.06.2023.)
7. EMAS (Eco-Management and Audit Scheme): <http://emas.azo.hr/>, (24.06.2023.)
8. EU Ecolabel: <https://eu-ecolabel.de/en/the-eu-ecolabel/30-years-of-eu-ecolabel>, (22.06.2023.)
9. European Commission, EMAS: https://green-business.ec.europa.eu/eco-management-and-audit-scheme-emas/about-emas_en, (23.06.2023.)
10. Fennell D.: „A Content Analysis of Ecotourism Definitions“, www.researchgate.net/publication/249024038_A_Content_Analysis_of_Ecotourism_Definitions, (10.06.2023.)
11. Glas Istre: <https://www.glasistre.hr/istra/2023/01/15/projekt-eco-domus-istarske-zupanije-razvoj-turistickih-proizvoda-ali-vodeci-racuna-o-posebnostima-840470>, (12.06.2023.)
12. Global Ecotourism Network: www.globalecotourismnetwork.org/what-it-is-not-ecotourism/ (15.06.2023.)

13. Goodwin H.: „Cape Town Declaration on Responsible Tourism“, <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>, (10.06.2023.)
14. Green Globe: www.greenglobe.com/history, (22.06.2023.)
15. Green Key: www.greenkey.global/, (15.06.2023.)
16. Green Key Horesta: <https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/574301bff699bb27dcd47974/1464009153745/GreenKeyHistory-documentfromHORESTA.pdf>, (16.06.2023.)
17. Hrvatske šume d.o.o.: „Godišnje izvješće 2022.“, <https://www.hrsume.hr/wp-content/uploads/2023/06/Godisnje-izvjesce-2022.pdf>, (05.06.2023.)
18. Hrvatske šume d.o.o.: **Hrvatske šume 30 godina u službi održivog razvoja**, Zagreb, 2021.
19. Hrvatske šume d.o.o.: www.hrsume.hr/o-nama/, (05.06.2023.)
20. Hrvatske šume d.o.o., www.hrsume.hr/sume/sume-u-hrvatskoj/ (25.06.2023.)
21. Istarska županija, Eco Domus: <https://www.istra-istria.hr/hr/zupanijski-ustroj/upravna-tijela/upravni-odjel-za-turizam/programi-i-projekti/razvojni-projekti-u-turizmu/ecodomus-certificiranje-eko-smjestaja/>, (12.06.2023.)
22. Marković I.: **Problemi i mogućnosti održivoga upravljanja zaštićenim prirodnim područjima: Primjer Nacionalni park Plitvička jezera**; doktorski rad; Sveučilište u Zagrebu, prirodoslovno-matematički fakultet, geografski odsjek Zagreb, 2015.
23. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/okolis/eko-oznake/1412>, (24.06.2023.)
24. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/okolis/eko-oznake/znak-zastite-okolisa-prijatelj-okolisa/1414>, (16.06.2023.)
25. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-klimatske-aktivnosti-1879/eko-oznake/znak-zastite-okolisa-europske-unije-eu-ecolabel/1420>, (17.06.2023.)
26. Muller, H. : Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004.
27. Paul F.J. Eagles, Stephen F. McCooland, Christopher D. Haynes: „Sustainable Tourism in Protected Areas Guidelines for Planning and Management“, <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/pag-008.pdf>, (05.06.2023.)

28. Petrić, L.: **Upravljanje turističkom destinacijom, načela i praksa**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2011.
29. The International Ecotourism Society: <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>, (12.06.2023.)
30. Tišma S., Kramarić Ž., Ozimec K., Demonja D.: **Analysis of Ecotourism Development Potential in Protected Areas in the Republic of Croatia and Recommendations**, Institut za međunarodne odnose, Zagreb, 2006.
31. Udruga Lijepa naša Zagreb: <https://www.lijepa-nasa.hr/zeleni-kljuc/>, (18.06.2023.)
32. Vukalović J.: **Izazovi razvoja Ekoturizma**, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2016.
33. Zmijanović LJ.: **Održivo integralno upravljanje zaštićenim područjima - Održivi turizam u funkciji zaštićenog područja**; doktorski rad, Sveučilište u Rijeci fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu poslijediplomski sveučilišni doktorski studij „poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu“, Opatija, 2018.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Rizici turizma na okoliš.....	4
Tablica 2. Države s više od 100 dodijeljenih certifikata Zeleni ključ	21
Tablica 3. Postotak preporučenih kriterija po godinama primjene certifikata	25
Tablica 4. Kriteriji za upravljanje okolišem.....	25
Tablica 5. Kriteriji za uključenost osoblja	26
Tablica 6. Informacije za goste	26
Tablica 7. Kriteriji vezani za potrošnju vode	27
Tablica 8. Kriteriji za pranje i čišćenje.....	28
Tablica 9. Kriteriji vezani uz otpad.....	29
Tablica 10. Kriteriji vezani uz energiju.....	30

Tablica 11. Kriteriji vezani uz hranu i piće	31
Tablica 12. Kriteriji za unutarnji okoliš	31
Tablica 13. Kriteriji za zelene površine.....	32
Tablica 14. Korporativna društvena odgovornost	33
Tablica 15. Kriteriji vezani uz zelene aktivnosti	33
Tablica 16. Kriteriji vezani uz administraciju	34
Tablica 17. Osnovni podaci o objektima koji su ispunili anketu	37

POPIS ILUSTRACIJA

Ilustracija 1. Logotip EU Ecolabel	11
Ilustracija 2. Logotip EMAS sustava za upravljanje okolišem	12
Ilustracija 3. Logotip Green Globe i Green Globe certifikat.....	13
Ilustracija 4. Logotip organizacije Green Key	14
Ilustracija 5. Logotip certifikata Prijatelj okoliša.....	15
Ilustracija 6. Logotip programa Eco Domus	17
Ilustracija 7. Logotip certifikata Dalmatia Green.....	18
Fotografija 1. Lovački dom Muljava.....	38

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Ciljevi i akcijski plan za program upravljanja okolišem u objektu	44
Grafikon 2. Suradnja s relevantnim dionicima.....	44
Grafikon 3. Procjena kvalitete suradnje s relevantnim dionicima	45

Grafikon 4. Poduzima li vaš objekt konkretne mjere za smanjenje ugljičnog otiska.....	45
Grafikon 5. Održavanje redovitih sastanaka s osobljem.....	46
Grafikon 6. Sudjelovanje na seminarima o zaštiti okoliša/održivom razvoju	47
Grafikon 7. Informativni materijali o aktivnostima provođenja zaštite okoliša	48
Grafikon 8. Sudjelovanja gostiju u aktivnostima koje objekt poduzima u vezi zaštite okoliša.....	48
Grafikon 9. Mogućnost unajmljivanja bicikala u objektu.....	49
Grafikon 10. Opskrba objekta vodom	49
Grafikon 11. Bilježenje ukupne potrošnje vode na mjesečnoj bazi	50
Grafikon 12. Mogućnost podešavanja količine vode za ispiranje u vodokotliću	50
Grafikon 13. Protok vode u tuševima.....	51
Grafikon 14. Obrada otpadnih voda.....	52
Grafikon 15. Skupljanje i korištenje kišnice	52
Grafikon 16. Procjena rizika za vodu	53
Grafikon 17. Korištenje kemijskih sredstava označenih ekološkom markom	54
Grafikon 18. Doziranje kemijskih sredstava za čišćenje, dezinfekciju i održavanje higijene.....	54
Grafikon 19. Mogućnost ne čišćenja sobe	55
Grafikon 20. Korištenje jednokratnog pribora za jelo.....	56
Grafikon 21. Skladištenje opasnih krutih tvari i kemikalija u objektu	56
Grafikon 22. Korištenje jediničnih pakiranja kod više od 5 prehrambenih proizvoda.....	57
Grafikon 23. Ekološka oznaka na sredstvima za osobnu higijenu gostiju.....	57
Grafikon 24. Bio otpad iz kuhinje (ostaci hrane).....	58
Grafikon 25. Čišćenje filtera za masnoću u kuhinji	59
Grafikon 26. Godišnja kontrola ventilacijskih, klimatizacijskih i sustava za grijanje	59
Grafikon 27. Korištenje fosilnih goriva za grijanje/hlađenje	60

Grafikon 28. Procjena energetske učinkovitosti i potrošnje električne energije	60
Grafikon 29. Ekološki prihvatljivi uređaji za grijanje ili klimatizaciju.....	61
Grafikon 30. Nabavljanje lokalno proizvedenih prehrambenih proizvoda	62
Grafikon 31. Ponuda vegetarijanskog/veganskog menija u restoranu	62
Grafikon 32. Naznačena hrana organskog podrijetla, lokalno proizvedena.....	63
Grafikon 33. Poduzimanje radnji za zaštitu biološke raznolikosti.....	64
Grafikon 34. Novokupljene kosilice su na električni pogon	65
Grafikon 35. Zelene aktivnosti ili inicijative za razvoj društvene zajednice	66
Grafikon 36. Najmanje 3 vrste tekstilnih proizvoda su ekološki prihvatljivi.....	67
Grafikon 37. Poticanje zaposlenika na korištenje održivog prijevoza	67
Grafikon 38. Dokumenti kojima raspolaže ugostiteljska tvrtka za smještaj	69
Grafikon 39. Utjecaj turizma i ugostiteljstva na prostor i okoliš.....	70
Grafikon 40. Osviještenost posjetitelja po pitanju očuvanja i zaštite prirode i okoliša.....	71
Grafikon 41. Implementacija jedne međunarodne ekološke oznake.....	72
Grafikon 42. Prednosti implementacije ekološkog označavanja	72
Grafikon 43. Koristi od ekološkog certificiranja	73